

Lezen

JAARGANG 9 NUMMER 4 2014
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

PHILIP HOPMAN ILLUSTREERT
PRENTENBOEK VAN HET JAAR

AFSCHEID DICK SCHRAM ••• NIEUWE TRILOGIE FLOORTJE ZWIGTMAN ••• JOHN
BOYNE OVER ZIJN WERK ••• **INTERVIEW PHILIP HOPMAN** ••• JEUGDKLASSIEKERS
OPNIEUW GEÏLLUSTREERD ••• LEESAMBITIES VAN DE LEESCOALITIE ••• FICTIE
EN NON-FICTIE IN DE SLASH-REEKS ••• POËZIJETIPS VAN ELLEN DECKWITZ
••• EFFECTEN BOEKSTART ••• ERIK VAN MUISWINKEL OVER LEZEN •••

12 december Expertmeeting Vaders voor Lezen ••• 8 januari Vers voor de Pers ••• 8 januari CPNB Top 100, cpnb.nl ••• 9 januari t/m 8 februari Maand van de Spiritualiteit, maandvandespiritualiteit.nl ••• 15 t/m 18 januari Writers Unlimited, writersunlimited.nl ••• 21 januari Nationale Voorleesontbijt, nationalevoorleesdagen.nl ••• 21 t/m 31 januari De Nationale Voorleesdagen, nationalevoorleesdagen.nl ••• 27 t/m 31 januari Nederlandse Onderwijs Tentoonstelling (NOT), not-online.nl ••• 28 januari Uitreiking VSB Poëzieprijs, poezieweek.com ••• 29 januari Gedichten-dag, poezieweek.com ••• 29 januari t/m 4 februari Poëzieweek, poezieweek.com ••• 9 februari BoekStartcongres ••• 27 februari Prijs voor de Best Verzorgde Boeken, cpnb.nl ••• 1 maart Nationale Onderwijsprijs, onderwijsprijs.nl ••• 4 t/m 14 maart Week van het Christelijke Boek, bcbplein.nl ••• 5 maart Uitreiking Woutertje Pieterse Prijs, woutertjepieterseprijs.nl ••• 5 maart Dag van de Literatuur, dagvandeliteratuur.nl ••• 5 maart Boekenweek Live!, boekenweek.nl/school ••• 7 t/m 15 maart Boekenweek, thema: 'Waanzin', motto: Te gek voor woorden, cpnb.nl ••• 9 t/m 15 maart Bookids Literair Jeugdfestival, bookids.nl ••• 10 maart Uitreiking Inktap, inktap.nl ••• 20 maart Wereldverteldag, wereldverteldag.nl ••• 21 maart Uitreiking stArt Award BoekieBoekieprijs, boekie-boekie.nl ••• 25 maart Lezen Centraal, thema: de doorgaande leeslijn, lezencentraal.nl •••

Stichting Lezen op de Nationale Onderwijs Tentoonstelling, dé beurs voor en door onderwijsprofessionals

27 tot en met 31 januari in de Jaarbeurs Utrecht

Is uw school een echte leesschool? Of uw kinderopvang een echte leeskinderopvang? Kom naar de stand van Stichting Lezen om te zien welke voorwaarden daarvoor van belang zijn. Thema's als **de leesomgeving, vrij lezen, voorlezen, praten over boeken, het betrekken van ouders en de betekenis van het uitwisselen van advies over boeken** worden gepresenteerd en toegelicht in een (gratis) brochurereeks. Verder is er een Leeslounge waar u even kunt bijkomen en de nieuwste kinder- en jeugdboeken kunt bekijken. Iedereen die zijn toegangsbadge laat scannen ontvangt een prachtig geïllustreerde poster voor in de klas.

Op donderdag 29 januari verzorgt Kinderboekenambassadeur Jacques Vriens op verzoek van Stichting Lezen een workshop in Theater Oranje van 11.30 uur – 12.15 uur.

U vindt Stichting Lezen in hal 10 in de Kinderboekenstraat, standnummer B052

Redactioneel

‘Ik ben er persoonlijk van overtuigd dat lezen bijdraagt aan het welbevinden.’

Aan het woord is Dick Schram, die deze maand afscheid neemt als bijzonder hoogleraar van Stichting Lezen. In de afgelopen zestien jaar heeft Schram velen doordrongen van de schoonheid van literatuur en de kracht van lezen, en (promotie)onderzoek naar de ontwikkeling van leesvaardigheid en literaire competentie van kinderen en jongeren begeleid. Zijn persoonlijke overtuiging en enorme inzet stonden aan de basis van de doorgaande leeslijn, die niet voor niets centraal stond op zijn drukbezochte afscheidscongres in november. Het is gezien, het is niet onopgemerkt gebleven; de bijzondere leerstoel aan de vu wordt voortgezet. In het interview in dit nummer noemt Schram zomerlezen als mooi initiatief om de leesspier te blijven trainen. Want die leesspier blijkt net als bij sport te kunnen verslappen, zeker bij de jonge, wat ongetrainde lezer. Willen lezen en kunnen lezen, dat is de kwestie. Met het oog daarop presenteerde de Leescoalitie begin december haar ambitie-agenda voor de komende tien jaar: in 2025 verlaat geen kind school met een leesachterstand en zijn alle volwassenen geletterd of bezig dat te worden. Het zijn hoge ambities, zeker, maar laten we er met z'n allen voor gaan. De kerstvakantie staat voor de deur. Weliswaar geen zomervakantie, maar grijp de kans om de kinderen in uw omgeving een mooi boek cadeau te doen. En vergeet vooral ook uzelf niet.

Gerlien van Dalen,
Directeur Stichting Lezen

Legenda

	0–6 jaar		12–15 jaar
	6–12 jaar		15–18 jaar
			algemeen

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

Lezen. Kwartalaftijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactie@lezen.nl

Voor vragen over gratis toezending en adreswijzigingen: info@lezen.nl | Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Joukje Akveld / Eva Gerrits

Redactie: Joukje Akveld, Daan Beeke, Eva Gerrits, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander

Medewerkers aan dit nummer: Jochem Jurgens, Ton Koene, Jørgen Koopmanschap, Pjotr van Lenteren, Mirjam Noorduijn, Jowi Schmitz, Esther Smid, Elsbeth Tijssen

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen

Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Philip Hopman

© december 2014 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

INHOUD

- 4** ‘Er is een hoogte én een breedte in de literatuur en die zijn allebei mooi’
Interview Dick Schram
- 7** Leven in een boze droom
Lezen en verder lezen
- 8** Boeken zijn de beste uitvinding
John Boyne over zijn werk
- 10** Blickveld 0–6
- 12** Boeken en beesten van Philip Hopman
Interview Philip Hopman over Prentenboek van het Jaar
- 14** Blickveld 6–12
- 16** Verhalen van vlees en bloed
Klassiekers opnieuw geïllustreerd
- 18** Prikkels – In 2025
- 20** Met de Slash-reeks jezelf en de wereld ontdekken
Engagement in de jeugdliteratuur
- 22** Blickveld 12–15
- 24** Dertig kluisjes openbreken
Lessuggesties tijdens de Poëzieweek
- 26** Blickveld 15–18
- 28** BoekStart maakt baby’s slimmer
Effecten van BoekStart
- 30** ‘Als je bent opgegroeid met de geur van boeken, raak je dat nooit meer kwijt’
Erik van Muiswinkel over lezen
- 32** Van potlood naar kleur
Een kijkje in het atelier van Linde Faas
- 34** Van muts naar meer
Prijs voor de Beste Leesomgeving
- 35** Leescoördinator aanwezig?
Website Leesplan vernieuwd
- 36** Uitgelicht – Voorjaar 2015

facebook.com/stichtinglezen
 [@stichtinglezen](https://twitter.com/stichtinglezen)

‘Er is een hoogte én een breedte in de literatuur en die zijn allebei mooi’

AFSCHEID – Na zestien jaar stopt hij ermee: leesprofessor Dick Schram, die één dag per week voor Stichting Lezen onderwijs gaf en onderzoeken deed en begeleidde, vindt dat het tijd wordt voor een nieuwe generatie. ‘En om al die dingen die we geleerd hebben eens goed in praktijk te gaan brengen.’

DOOR PJOTR VAN LENTEREN

Het is een kale bedoening op de dertiende verdieping van de vu, waar ook de literatuuronderzoekers geen eigen kamertje meer hebben en moeten geloven aan het flexwerken van de nieuwe eeuw. Helemaal niks voor leesprofessor Dick Schram (62), die volgens wie hem als collega kennen, graag net iets te veel hooi op zijn vork neemt en natuurlijk helemaal niets kan beginnen zonder stapels paperassen en boeken, boeken en nog eens boeken.

‘Het ergste is de clean desk policy,’ grinnikt hij ondeugend, met de hem zo kenmerkende, hoge bariton, terwijl hij de drie anonieme boekenkasten laat zien die hij stiekem in beslag heeft genomen. Daar staat de oogst van zestien jaar leesonderzoek: tweeëntwintig bundels, een vrijwel compleet overzicht van leesattitude en -motivatie van eerste lezertjes na de kleuterklas tot achttienjarige examenleerlingen.

Op zijn afscheidscongres zet hij daar trots een punt achter en kruist hij nog een keer de degen met *Volkskrant*-columnist Aleid Truijens, die al die tijd is blijven roepen dat de overheid moet ophouden zich te bemoeien met wat mensen in hun privétijd lezen. ‘Speldenprikken,’ lacht hij. ‘Maar ik hoop haar nog steeds te overtuigen. Er is veel veranderd en leesbevordering is niet meer zo eenzijdig als zij zich voorstelt. Voor gedwongen complexe literatuur lezen pleiten we allang niet meer.’

Waarom zou je je als literatuurhoogleraar nu net bezighouden met die ‘aarzelende lezer’ die ‘over de streep’ moet, zoals je laatste congresbundel heet?

‘Het klinkt wel tragisch hè, zo’n titel. Die daarvoor heette *De stralende lezer*. Je vraagt je dan wel af: wat is er in die korte tijd toch misgegaan? Maar leesbevordering houdt zich logischerwijs met minder gemotiveerden bezig, mensen die al lezen hoeven immers niet bevorderd te worden. Het is positief bedoeld. Met “aarzelend” zeggen we eigenlijk dat we nog hoop hebben. Dat we kinderen zien die eerst niet van lezen houden en daarna wel, dat is toch het mooiste wat er is?’

Maar vind je het niet jammer om de hele tijd te adviseren over leesonderwijs aan kinderen die nooit A.F.Th. van der Heijden gaan lezen?

‘Jammer is niet het woord, maar lastig is het soms wel. Lezen is voor veel vmbo’ers een probleem en dan praat je over iets meer dan de helft van de Nederlandse leerlingen. Dat is een enorme groep en daar was nauwelijks onderzoek naar gedaan toen ik begon. Ik vind wel dat je het moet proberen. Als het niet aanslaat, kun je tenminste zeggen dat je het geprobeerd hebt. Dat geldt voor ons als leesbevorderaars, maar zeker ook voor de leerlingen zelf. Als die na een serieuze poging zeggen: dit is niets voor mij, soit. Maar dan weet je tenminste wát je afwijst. Dat mensen niet lezen vind ik tot daaraan toe, maar niet weten wat je mist, dát vind ik erg.’

Waarom? Word je beter van lezen? Valt dat empirisch aan te tonen?

‘Behalve een veel grotere woordenschat en op de lange termijn iets meer maatschappelijk succes, is het nog moeilijk om het effect van lezen aan te tonen. We maken wel stappen vooruit, zoals in het onderzoek naar woordkennis van Kees Broekhof. Hij toont aan dat kinderen, als ze een kwartier per dag lezen, al een miljoen woorden per jaar zien. Dat is enorme winst. Maar zulke onderzoeken zeggen natuurlijk niet per se iets over de waarde van het lezen van fictie. Daar moet je ook een beetje in geloven. Ik ben er persoonlijk van overtuigd dat lezen bijdraagt aan het welbevinden. Er zijn weinig andere media waarmee je ín mensen kan kijken, andere denkbeelden van binnenuit kunt leren kennen. Verhalen hebben die unieke troef. Dankzij lezen kun je op een prettige manier deelnemen aan onze cultuur.’

Is er veel veranderd aan het leesonderzoek?

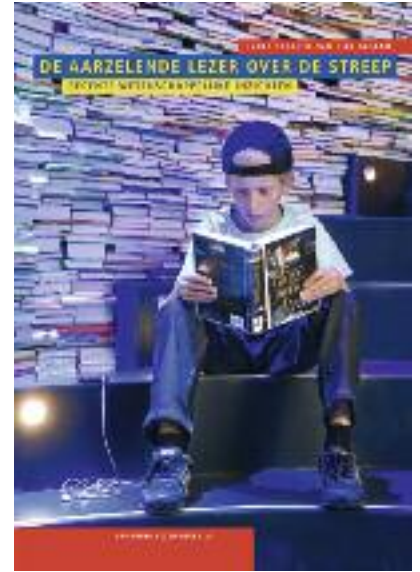
‘Toen Stichting Lezen werd opgericht was er vooral aandacht voor het lezen van bijsluiters en handleidingen, dus zorgen dat mensen in elk geval die teksten kunnen lezen die ze in het dagelijks leven absoluut nodig hebben. Daarna hebben we ons een tijd uitsluitend beziggehouden met cultureel lezen. Nu is de aandacht weer wat verbreed, bijvoorbeeld ook naar non-fictie. Ik heb dat altijd heel prettig gevonden. Ik werk niet graag met een zwaaiend vingertje: dit móét je lezen en dat eigenlijk niet. Lezen is juist heel divers en als je niet de hele tijd alleen maar naar een bepaald soort “hogere” literatuur wijst, kun je de aarzende lezer erbij betrekken.’

Verschuift de leesbevordering niet te veel van ‘dit moet je lezen’ naar ‘als ze maar lezen’?

‘Ja, we moeten wel uitkijken dat we daar niet in doorschieten. Ik heb *Vijftig tinten grijs* en *De vliegeraar* ook gelezen omdat ik nieuwsgierig ben waarom mensen dat lezen. Ik doe niet min over zulke boeken, ook al heb ik er als lezer wel kritiek op. Niet iedereen hoeft neerlandicus te worden en platte series zijn voor bijna alle mensen een noodzakelijk opstapje naar de literatuur.’

Ben je niet een beetje te voorzichtig, dubbel? Wat vind je écht?

‘Ik ben helemaal niet dubbel. Er zitten gewoon twee kanten aan dit verhaal. Je hebt literatuur in de hoogte en in de breedte. Beide zijn belangrijk. Je leert ook geen wiskunde door alleen maar leuke, makkelijke sommen te doen. Maar ik heb te veel mensen gesproken met negatieve leeservaringen door een rigide leraar Nederlands die doet alsof er niets anders is dan literatuur. Ik mis daar relativering. Laten we nu eerlijk zijn: van onze literatuurgeschiedenis word je niet altijd even blij. Wij hebben geen Goethe of Shakespeare. Het vak wereldliteratuur was zo’n gek idee nog niet. Ik vind het minimum dat je als burger moet weten dat er zoiets als literatuur bestaat en dat je er wat van vindt. Maar ik ben geen zendeling.’

De bundel *De aarzende lezer over de streep* is het resultaat van het wetenschappelijk congres van Stichting Lezen eind 2012.

De auteurs belichten verschillende aspecten van de leesontwikkeling van aarzende lezers. Deze bundel helpt om gericht en onderbouwd aan de slag te gaan met leesbevordering.

De aarzende lezer over de streep, Dick Schram (red.) Eburon, € 32,-.

Te bestellen via eburon.nl

FOTO TON KOENE

Publicaties Dick Schram in Stichting Lezen-reeks

- 2000, *Lezen en leesbevordering in een multiculturele samenleving*, Dick Schram, Annemarijken Raukema & Jemeljan Hakemulder (red.)
- 2002, *Lezen en leesgedrag van adolescenten en jongvolwassenen*, Annemarijken Raukema, Dick Schram en Cedric Stalpers (red.)
- 2007, *Lezen in de lengte en lezen in de breedte. De doorgaande leeslijn in wetenschappelijk perspectief*, Dick Schram en Annemarijken Raukema (red.)
- 2008, *Lezen in het vmbo. Onderzoek-interventie-praktijk*, Dick Schram (red.)
- 2009, *Reading and Watching. What does the written word have that images don't?*, Dick Schram (red.)
- 2012, *Waarom zou je (nū) lezen? Nieuwe inzichten over de functies van lezen*, Dick Schram (red.)
- 2013, *De aarzelende lezer over de streep. Recente wetenschappelijke inzichten*, Dick Schram (red.)

Ondertussen blijkt uit internationale onderzoeken dat in Nederland de leesmotivatie na een enthousiaste start in de eerste jaren van de basisschool hard achteruit gaat. Hoe kan dat?

‘Een belangrijk probleem is de afwezigheid van systematisch leesonderwijs in de bovenbouw van de basisschool en de onderbouw van de middelbare school. Kinderen hebben zes jaar lang ongestructureerd leesonderwijs. Daar is iets mis, dat is duidelijk.’

Heeft jouw werk voor Stichting Lezen dan nog zo weinig effect gehad?

‘O, maar het wordt wel beter. De doorlopende leeslijn dicht het gat en is een wetenschappelijk onderbouwd model. We weten welke onderwijsmethoden werken op welke leeftijd. Toen ik begon wisten we gewoon heel veel niet. Door deze bundels hebben we nu overzicht. Stichting Lezen is echt een kenniscentrum geworden waar je voor elke leeftijd terecht kunt. Alles is bovendien goed via internet toegankelijk, dus dat excuus heeft ook niemand meer. Maar het is wel tijd om wat we allemaal te weten zijn gekomen in praktijk te brengen. We moeten naar scholen om leraren te trainen met de kennis die we nu hebben.’

Waar maak je je als literatuurhoogleraar het meest zorgen over?

‘De verspreiding van kennis, waar we het net over hadden, blijft lastig. We weten het allemaal wel zo ongeveer, maar vervolgens gebeurt er heel weinig mee. Of een tijdje best veel, door die ene enthousiaste leraar, maar die stopt er dan weer mee.’

Wat vind je het mooiste initiatief waar je recent van gehoord hebt?

‘Lezen in de zomervakantie. Net als bij sport blijken je leesspijlen te verslappen als je te lang niets doet. Er zijn scholen die kinderen hun boeken mee laten nemen naar huis. Dat vind ik een fantastisch initiatief. Zwakke lezers hebben er echt baat bij, ze hebben geen terugval meer, maar kunnen meteen door. Die worden zó vaardig dat ze op een dag literatuur gaan waarderen. Echt. En ik ken een leraar die leesclubjes vormt met ouders en die lezen en bespreken dan dezelfde boeken als hun kinderen. Fan-tas-tisch. Twee vliegen in één klap.’

Hoe goed ben je zelf als leesbevorderaar?

‘De man van een van mijn dochters leest niet graag, maar ik probeer het natuurlijk elke Sinterklaas weer. Het gaat steeds beter. De laatste jaren allemaal voltreffers. Ik zeg dat niet om op te scheppen. Er is echt voor ieder wat wils, je hoeft je alleen maar te verdiepen in de belangstelling van degene die je wat geeft. Ik sta elke keer weer verbaasd hoe makkelijk het is, met een beetje aandacht, om iemand een voltreffer te geven. Je zal er als je heel veel boeken kent en de goede vragen stelt vast een enkele keer naast zitten, maar niet vaak.’ ●●●

Leven in een boze droom

Wie kent *De Hongerspelen* (Van Goor) niet? In de successerie van Suzanne Collins moet Katniss Everdeen (16) zien te overleven in een orwelliaanse dictatuur waarin jaarlijkse gruwels spelen op leven en dood het volk in bedwang moeten houden. Spanning en romantiek gaan hand in hand in deze toekomsttrilogie.

NIEUWE ZWIGTMAN-TRILOGIE – Na het drieluik *Een Groene Bloem* laat Floortje Zwigtmans opnieuw van zich horen met *Vlam: een uitdagende orwelliaanse jongerenroman met hoge actualiteitswaarde*.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

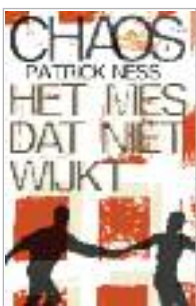
Een fictieve totalitaire eenheidsstaat zoals we die kennen uit George Orwells *Nineteen Eighty-Four* is sinds de val van de Berlijnse Muur in 1989 in feite een achterhaald staatsmodel. Toch is Orwells toekomstverhaal blijvend inspirerend. Niet alleen omdat het een mooi boek is, maar ook omdat orwelliaanse praktijken als martel- en hersenspoelsessies en manipulatie van het verleden nog altijd wijdverbreid zijn. De Muur en de Sovjet-Unie mogen dan gevallen zijn, de media confronteren ons dagelijks met het feit dat vrijheid van denken en handelen voor veel medewereldburgers onmogelijk is.

Ook *Vlam*, het eerste vuistdikke deel van Floortje Zwigtmans nieuwe trilogie in wording en tevens haar tiende boek, is schatplichtig aan Orwell. Wat echter direct opvalt, is dat *Vlam*, anders dan *Nineteen Eighty Four* en andere orwelliaanse dystopieën, zich niet in een parallelle wereld in de toekomst afspeelt, maar in onze wereld, in het verleden. Ja, de op een eiland gelegen dictatoriale oliestaat Chimeria – treffend getypeerd ‘als een boze droom die zich achter de decorstukken van een normaal, ogenschijnlijk welvarend land had verscholen’ – is fictief. Maar Amerika is ‘gewoon’ herkenbaar Amerika en Amsterdam, Amsterdam. Motor van de handelingen die de lezer heen en weer slingeren tussen het jaar 1986 en 2012, zijn de mysterieuze ‘Gebeurtenissen’, die tot een staatsgreep hebben geleid waarbij het dictatorechtpaar Tron is vermoord en hun jongste dochter Roxanne naar het buitenland is gevlucht. Wat is er tijdens die gewelddadige episode gebeurd, wil Roxanne weten. Wie heeft de revolutie ontstoken? Zwigtmans schrijft beeldend en bouwt subtiel een complex, spannend plot op, minutieus verweven met meerdere subplots. Het resultaat is een actueel en belangwekkend verhaal met waarachtigheid als thema en rake bespiegelingen over kunst en vrijheidsverlangen, schijn en wezen en hel- en schurkendom. Uitdagend voor jongeren. ●●●

Vlam, (deel 1 van de *Vonk*-trilogie), Floortje Zwigtmans. Moon, € 19,95 (15+)

Ook Floortje Zwigtmans *Groene Bloem*-trilogie (De Fontein) draait om waarachtigheid. Het drama over de homoseksuele Adrian Mayfield (17) die in Londen Oscar Wildes victoriaanse schijnwereld probeert te overleven, toont hoe machtswellust en corruptie levens breken. Onthutsend, met mooie passages over kunst, liefde en lust.

Een boek over vluchten, een boek over tirannie en radicalisering en een boek over de aard van oorlog vormen Patrick Ness' *Chaos*-trilogie (Moon). In het met morele dilemma's geladen, zinderende toekomstverhaal staat de waarheid constant onder druk. Leugens, verraad en geweld dwingen jongeren Todd en Viola tot ondenkbare keuzes.

John Greens *Paper Towns* (Lemniscaat) is een toekomst- noch historische roman, maar een *road novel* waarin een nerd, geholpen door de kracht van poëzie, zijn verdwenen liefde en de waarheid najaagt en zo ook de grens tussen schijn en wezen herkent. Spannend, humorvol YA-boek, dat raakt aan de essentie van literatuur.

Boeken zijn de beste uitvinding

JOHN BOYNE OVER ZIJN PASSIE VOOR LEZEN EN HELDHAFTIGE PERSONAGES –

Als hij de duivelse keuze echt zou moeten maken, zou hij toch het schrijven eraan geven om te kunnen blijven lezen, zei John Boyne in een interview met Maarten Westerveen tijdens zijn bezoek aan Manuscripta in Utrecht. Geen wonder dat ook zijn hoofdpersonages gepassioneerde lezers zijn. ‘Ik houd ervan om bestaande boeken een verhaal binnen te loodsen.’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Hij is een dwangmatig lezer. Voor John Boyne zijn boeken even noodzakelijk als eten en slapen. Ook zijn personages zijn zeer gesteld op hun literatuur en hebben allemaal ten minste één favoriet boek. Voor Bruno uit *De jongen in de gestreepte pyjama* is dat *David Copperfield*. Alfie uit *De jongen die zijn vader zocht* is in de ban van *Robinson Crusoe*. En Barnaby Brocket (uit *De vreselijke belevenissen van Barnaby Brocket*) is waarschijnlijk de enige jongen ter wereld die John Irving leest.

Hoe bent u een lezer geworden?

‘Dat gebeurde in de jaren zeventig in de Carnegie Library in Dundrum, ten zuiden van Dublin. Een prachtig gebouw van twee verdiepingen waar de volwassenenboeken beneden stonden en de kinderboeken boven. Ik begon met veel serieboeken van Enid Blyton en H.E. Bates, klom toen op naar *Narnia* en klassieke avonturenboeken zoals *Schateiland*. Boeken zijn altijd een belangrijke rol blijven spelen, het is de beste uitvinding die de mensheid heeft gedaan. Ik houd ervan om mezelf in een boek te verlie-

zen – ik lees er zeker twee per week – en ga graag naar literaire festivals om het gesprek aan te gaan met andere lezers. Regelmatig hoor ik schrijvers zeggen dat ze nooit een boek van een ander lezen. Onbegrijpelijk, vind ik dat.’

Ziet u De jongen die zijn vader zocht als een vervolgboek?

‘Het is in ieder geval het tweede deel ergens van. Je zou het kunnen zien als vervolg op *De witte veer*, omdat dat zich ook tijdens de Eerste Wereldoorlog afspeelt. Maar misschien is het meer verwant aan *De jongen in de gestreepte pyjama* – ook dat gaat over een jongen in oorlogstijd. Alfie is een toeschouwer, net als Bruno. Hij beziet de oorlog van een afstand. Op de dag dat de Eerste Wereldoorlog uitbreekt viert Alfie zijn vijfde verjaardag. Vanaf die dag wordt alles anders. Zijn vader verdwijnt naar het front en na een tijdje stoppen de berichten. Zijn moeder zegt: hij is op een geheime missie. Alfie gelooft dat niet. Hij gaat op speurtocht en ontdekt dat zijn vader in een ziekenhuis ligt en een oorlogstrauma heeft opgelopen.’

Hoe doe je dat, schrijven over jongens die met zulke grote problemen moeten dealen?

‘Ik kruip helemaal in de huid van mijn hoofdpersonage. Dat gaat vanzelf, ik voel een enorme passie voor heroïsche jongens als Alfie. Voor ik begon met schrijven van dit boek zag ik een item op *Fox News* over een Amerikaanse soldaat die de weg helemaal kwijt was. Hij ergerde zich aan iedereen en dacht dat anderen gestoord waren. Hij was diep getraumatiseerd door wat hij had meegemaakt en leefde in zijn eigen werkelijkheid – aangrijpend. Tegenwoordig weet iedereen wat het is: shellshock of posttraumatisch stress syndroom. Begin vorige eeuw was daar nog weinig over bekend. Alfie staat er helemaal alleen voor en moet zien uit te vinden wat zijn vader heeft meegemaakt en wat dat betekent. Als schrijver moet je al je kennis parkeren en helemaal in het perspectief stappen – het is een vorm van *method acting*. Zelf heb ik zo iets ook niet meegemaakt, dus ik moet mijn verbeelding laten werken.’

Waarom kiest u voor een kinderlijk-naïef perspectief?

‘Na *De jongen in de gestreepte pyjama* had ik het gevoel dat ik zo nog wel tien boeken zou kunnen schrijven. Het kinderlijk-naïeve ligt me goed, maar is ook een bewuste keuze: ik wil jonge lezers niet alle antwoorden geven, maar ze zelf dingen laten uitzoeken. Mijn hoop is dat ze betrokken raken bij het verhaal. Het is niet mijn bedoeling dat ze bang worden, of schrikken van wat er is gebeurd. Wel dat ze de juiste vragen gaan stellen. Daarom geef ik ze een passend einde. Niet goed, niet slecht, maar iets waar ze mee uit de voeten kunnen. Ik hoop dat er iets op hen overslaat, dat ze daarna meer te weten willen komen over – in dit geval – de oorlog.’

Worden uw boeken ook zo door jonge lezers ervaren?

‘Dat verschilt. Ik doe regelmatig scholenbezoeken en krijg veel positieve reacties. Een enkele keer ook negatief. Laatst kreeg ik een mail van een meisje: “Ik haat je, en ik haat je boeken ook! Je stinkt en je bent kaal.” Dat is ook prima. In ieder geval heb ik iets bij haar losgemaakt. Een veel gestelde vraag is: waarom schrijf je geen series? Om eerlijk te zijn: ik vind dat totaal geen uitdaging. Er zijn al genoeg serieboeken over trivialiteiten als vampiers. Er is ook behoefte aan serieuze boeken. Dat klinkt misschien een beetje snobistisch – zo is dat niet bedoeld – maar ik wil graag schrijven over het échte leven. Over belangrijke dingen die ertoe doen.’ ●●●

Als de Eerste Wereldoorlog uitbreekt belooft Alfies vader dat hij niet naar het front zal gaan, maar kort daarop breekt hij zijn belofte. Vier jaar na zijn vertrek is de negenjarige Alfie de man in huis en probeert hij het schamele gezinsinkomen aan te vullen door schoenen te poetsen op King's Cross Station. Als hem een vel papier onder ogen komt dat toebehoort aan een legerarts en hij de naam van zijn vader herkent, begint de zoektocht naar zijn verloren gewaande vader. In *De jongen die zijn vader zocht* schetst John Boyne een kleurrijk portret van het leven in een Londense volksbuurt en beschrijft hij de impact van de oorlog op de achterblijvers. *De jongen die zijn vader zocht, John Boyne.* Boekertijl, € 17,50

Nederland is een feest!

Op Kasteel Groeneveld is een tentoonstelling ingericht rond het succesvolle prentenboek *Nederland* (Lemniscaat) van Charlotte Dematons. In deze expositie ligt de nadruk op de natuur in ons land: de duinen, bossen en rivieren, maar ook de cultuurlandschappen, zoals de bollenvelden en het waterlandschap. Met behulp van een loep kunnen bezoekers de originelen van de minutieuze, vanuit vogelvluchtperspectief geschilderde illustraties bekijken en onderzoeken op verstopte kinderliedjes, historische gebeurtenissen en bekende kinderboekenhelden. Op de zolder van het kasteel zijn acht spellen ingericht rondom prenten uit het boek. Kinderen kunnen Twister spelen in Den Haag, dieren vangen op de Veluwe, racen in de Kameleon, of typisch Nederlandse liedjes zingen in de gele camper. Wie een smartphone of tablet heeft met een Layar-app kan genieten van allerlei feiten uit *Duizend dingen over Nederland* die aan de tentoonstelling zijn toegevoegd. De tentoonstelling is te bezichtigen tot en met eind 2016. Gedurende deze periode worden er verschillende evenementen georganiseerd. [A7]

kasteelgroeneveld.nl

Lezen, kijken en spelen

Wat zit er in die kist van de Vlaamse kunstenaar Pieter Gaudesaboos (Lannoo, 3+) is een boek dat is verpakt in een mooi doosje. De oplossing van het verhaal van de piloot, de kapitein, het meisje, de chauffeur en de postbode wordt stapsgewijs prijsgegeven.

Het kasteel van Muis van Lucy Cousins (Leopold, 3+) is de opvolger van de succesvolle speelboeken van Muis. Een mooi boek met een pop-upkasteel, uitdrukfiguurtjes en een bewaarenvelop.

Er was eens... Sneeuwwitje en de zeven dwergen is de nieuwste titel in de serie kijkdoosboeken van Veronika Kopeckova (De Fontein, 3+). Het sprookje wordt in acht taferelen verteld, die tevoorschijn komen door middel van een draaischijf.

Ook *Uilskuikentjes* van Martin Waddell en Patrick Benson (Gottmer, 2+) gaat 3D. Het voorleesboek over de kleine uiltjes die op onderzoek gaan in de wereld verscheen 21 jaar geleden voor het eerst en is nu in een pop-upeditie verkrijgbaar. [A7]

Gottmer leest voor

Uitgeverij Gottmer timmert hard aan de digitale weg. Het gaat haar prentenboekenfonds twee keer per jaar presenteren in een online magazine. *digi* biedt ouders achtergrondinformatie en uitleg bij digitale toepassingen van prentenboeken uit het fonds, zoals apps, verrijkte e-books, luisterverhaaltjes en animaties. Zo is er een beslisboom waarin ouders kunnen uitzoeken welke app het beste aansluit bij hun wensen: een app met of zonder muziek, spelletjes en/of animaties. Ook zijn er tips te vinden om de beschikbare apps, zoals 3D Roodkapje, optimaal te gebruiken. Gottmer heeft onlangs ook haar collectie voorleesvideo's uitgebreid. Op de website zijn nu negentien filmpjes te vinden waarin schrijvers en bekende Nederlanders prentenboeken voorlezen. Dieuwertje Blok leest *Kleine muis zoekt een huis* en *Uilskuikentje*; Mylou Frencken leest het spannende boek *Berenjacht* en de klassieker *Rupsje Nooitgenoeg*; Ronald Giphart doet *Draak Dries* en het vileine *Ik zou wel een kindje lusten*. De video's en het online magazine *digi* zijn te vinden op de website van de uitgeverij. [A7]

gottmer.nl/kinderboeken

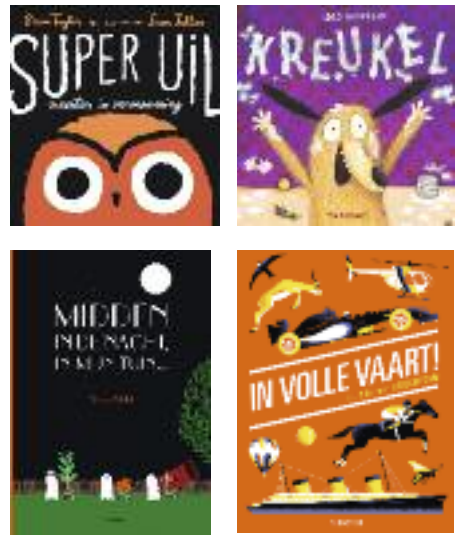
Oogstrelend mooi

Super Uil met tekst van Sean Taylor en illustraties van Jean Jullien (Lemniscaat, 3+) is een meester in vermomming. Hij kan zich verkleeden als wortel en als moederschaap, maar toch lukt het hem maar niet om een prooi te bemachtigen.

Kreukel van Loes Riphagen (De Fontein, 4+) is een rasoptimist, maar mist een sociale antenne. Dat baasje, zijn beste vriend die zo mooi naar twee kanten kijken kan, niet alles even leuk vindt, ontgaat hem volledig. Monter begint Kreukel aan een vakantie en hij vindt een nieuw maatje.

In *Midden in de nacht, in mijn tuin...* van Séverin Millet (Leopold, 3+) komen de spookjes, de baviaan en de olifant in actie. Ze bouwen, takelen en timmeren een huis in elkaar, terwijl niemand het ziet.

Kunst kijken kan met het bijzondere prentenboek *In volle vaart* van de Franse ontwerpers van Cruschiform (Rubinstein, 5+). De gestroomlijnde zeefdrukken van zeepaardje, moeflon, zeppelin, tank en graafmachine zijn gerangschikt op gemiddelde snelheid per uur. [A7]

Ga toch fietsen!

Willem en Boese zijn de beste vrienden, maar soms even niet. Dan vliegen de verwijten door de lucht en roept Willem tegen zijn vriend: ‘Ach, ga toch fietsen, jij!’ *Ga toch fietsen!* van Philip Hopman en Joukje Akveld gaat over het (herkenbare) verloop van een fikse ruzie, die opsteekt als een storm maar na een flinke fietstocht in de polder vanzelf weer gaat liggen. Philip Hopman volgt in zijn tekeningen de gang van de boze Boese vanuit de stad naar het groene platteland op groot formaat prenten waarin een heleboel kunstgeschiedenis voorbijkomt. Zo is het openingstafeel in de fietswinkel geïnspireerd op het schilderij *De luistervink* van Nicolaas Maes en verwerkt hij de lappendeken uit David Hockney’s *Garrowby Hill* in het landschap van de Noord-Hollands bollenstreek. Wie goed kijkt, kan in de badende zeug in de rivier Hendrickje Stoffels van een van Rembrandts schilderijen herkennen, en in de grote bakfiets een iconische foto van Eddy Posthuma de Boer. Ook zonder kunsthistorische bagage is *Ga toch fietsen!* een mooi zoekboek waarin van alles te ontdekken valt. [A7]

Ga toch fietsen!, Philip Hopman & Joukje Akveld. Querido, € 16,99 (3+)

Voorleesplan

Het Voorleesplan is een nieuwe tool waarmee kinderdagverblijven en peuterspeelzalen het beleid en de activiteiten rondom geletterdheid kunnen evalueren en vastleggen. Dit online instrument stelt de directie en voorleescoördinatoren in staat om te controleren of geplande activiteiten zijn uitgevoerd en of dit tot positieve veranderingen bij de kinderen en de pedagogisch medewerkers heeft geleid. De evaluatie kan worden uitgevoerd door de voorleescoördinator of door de pedagogisch medewerker zelf. Na het inloggen is er een keuzemogelijkheid voor evaluatie van drie onderdelen uit het Voorleesplan: de boekencollectie, structureel lezen en ouderbetrokkenheid. De evaluatie geschiedt aan de hand van het geven van een score op verschillende stellingen. De invuller beoordeelt de geplande activiteiten en kijkt wat de kinderen in de groep laten zien. Voorleesplan is geen toets met een harde uitkomstmaat; de uitkomsten helpen om met elkaar na te denken over wat er verbeterd kan worden om de kinderen nog meer te stimuleren. [A7] leesplan.nl

leesplan.nl

Boeken en beesten van Philip Hopman

PRENTENBOEK VAN HET JAAR 2015 – Kleuterboer Boris runt met zijn broer en zus z’n eigen boerderij. Het jongetje met zijn grote pet en rode laarsjes is een creatie van tekenaar Philip Hopman en schrijver Ted van Lieshout en bestaat echt. Tijdens De Nationale Voorleesdagen staat *Boer Boris gaat naar zee* centraal als Prentenboek van het Jaar.

DOOR JOUKJE AKVELD

Een paar jaar geleden stond Philip Hopman met de vierjarige Boris bij het weiland van zijn paarden. Of Boris al wist wat hij later wilde worden, vroeg Hopman. ‘Boer,’ zei Boris. In Hopmans hoofd groeide een prentenboek.

Boris is een van de drie kinderen die de tekenaar en zijn man samen hebben met ‘de moeders’ in Amersfoort. Eerder schreef en tekende Hopman het prentenboek *Valentijn en zijn viool* over buurjongen Valentijn die viool speelde. Ook een echt kind dat inspireerde tot een boek. Maar tussen het idee voor *Valentijn* en de verschijning ervan zat acht jaar. Tegen die tijd was de echte Valentijn groot en de prentenboeken ontgroeid. Dat zou Boris niet gebeuren, nam Hopman zich voor. Bij *Boer Boris* had hij al meteen beelden in zijn hoofd, de illustraties waren dus het probleem niet. ‘Alleen de tekst, dat is voor mij een lastig ding. Schrijven gaat me niet makkelijk af. Toen heb ik Ted gevraagd of hij het boek misschien wilde schrijven. Die kwam vrij snel met *Boer Boris*, het eerste deel van de serie.’

Enter: Berend & Sam

Dat het een serie moest worden, was voor Van Lieshout evident, zegt Hopman. ‘Ik had gewoon één boek in m’n hoofd. Leuk voor de kinderen, dacht ik, maar tegen de tijd dat we bij uitgeverij Gottmer over het idee gingen praten had Ted deel twee al geschreven.’ Zo werd *Boer Boris* het titelpersonage van een snel groeiende prentenboekenserie die in 2012 van start ging en waarvan het vijfde deel inmiddels in de maak is.

Deel één is een telboek dat qua vorm een beetje losstaat van de andere boeken, zegt Hopman. ‘Het is de trailer, de introductie op de rest van de serie waarin je kennismaakt met *Boer Boris* en al zijn beesten en spullen. Vanaf het tweede deel worden de boeken verhalender. In beeld komen er ook elementen bij die in de rest van de serie terugkeren.’ Een merel en een muis bijvoorbeeld, die de gebeurtenissen vanaf elke bladzijde

nieuwsgierig gadeslaan. Maar belangrijker: Berend en Sam, broer en zus van de kleine boer die net als Boer Boris naar de echte Berend en Sam zijn gemodelleerd: “Ik ruik de zee!” roept Berend. “Ja, ik ook!” roept zusje Sam. / “Dat kan niet,” roept hun broer, “we zijn nog maar bij Amsterdam.”

Inspiratiebeesten

De avonturen die Ted van Lieshout de drie kinderen op de boerderij laat beleven zijn verzonnen, maar de tekeningen bevatten veel biografische elementen. Niet alleen Boris, Berend en Sam zijn op de illustraties de blonde, blozende kinderen die ze in werkelijkheid zijn, inclusief de rode laarsjes die de echte Boris als kleuter droeg; ook de dieren komen voor een groot deel uit Hopmans omgeving. Inspiratie genoeg. Opgegroeid als zoon van een bollenboer achter de Noord-Hollandse duinen woonde hij sinds zijn studententijd lange tijd in Amsterdam, maar inmiddels is hij terug op zijn geboortegrond. De voormalige bollenschuur liet hij verbouwen tot woon- en werkruimte. In de wei naast het huis lopen drie fjordenpaarden. Op het aangrenzende land grazen de hertjes en de ezel van zijn broer. Hopmans schapen lopen er ook tussen. Verder rent er parttime nog een rommelig zwart-wit hondje rond dat ze met vrienden delen. En er zijn kippen, in onoverzichtelijke hoeveelheden. Aanvankelijk scharrelden er alleen een paar grote Noord-Hollandse Blauwen in een ren. Maar toen kochten Hopman en zijn man er een paar kleinere kippen bij. Waar ze twaalf bevruchte eieren onder legden. Die allemaal uitkwamen. Twee kuikens werden door de andere gepikt dus die mochten in een doos op de keukentafel. Dat werden huiskippen, die vrijmoedig op hoofd en schouders van hun bazen rondhippen. Ze zijn er nog te kort om in de boeken te figureren, maar de fjorden, de Noord-Hollandse Blauwen en de schapen hebben elk hun plek in de serie. Al zijn die laatste in werkelijkheid een paar tinten donkerder dan de getekende.

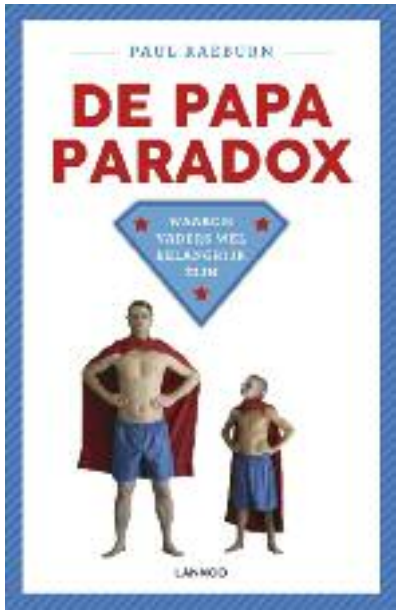
100.000

In ruim twee jaar tijd is Boris uitgegroeid tot een vaste waarde in het prentenboeken-assortiment met een Vlag & Wimpel, een top-10-notering tijdens De Nationale Voorleesdagen vorig jaar en in 2015 het Prentenboek van het Jaar. De speelse, rijmende verhalen laten zich goed voorlezen aan peuters en kleuters en op de aquareltekeningen is door het spel met compositie en terugkerende details veel te ontdekken. Het succes vertaalt zich ook aan de kassa: van de eerste vier delen zijn inmiddels 100.000 exemplaren in druk (behalve *Boer Boris* en *Boer Boris gaat naar zee* ook *Boer Boris in de sneeuw* en *Boer Boris wil geen feest!*). *Boer Boris gaat naar de markt* staat gepland voor april. En ondertussen schrijft Van Lieshout rustig verder.

Of dat Hopman beangstigt, een serie zonder vastgesteld eind, al die boeken die hij nog moet illustreren rond steeds weer diezelfde figuren? Integendeel. ‘Vervelen doet de serie voorlopig nog niet. Aan een nieuw boek kan ik echt handenwrijvend beginnen. Teds teksten zijn ijzersterk. Als hij een nieuw verhaal voorleest zit ik echt te schateren. Zolang een schrijver en een tekenaar plezier in een serie hebben kan die blijven bestaan. Het zou mooi zijn als *Boer Boris* meer dan één generatie meegaat, zoals *Jubelientje*, de reeks die ik met Hans Hagen maakte en die in 2015 25 jaar bestaat. Als ouders een boek van mij dat ze nog uit hun eigen jeugd kennen voorlezen aan hun kinderen is dat een groot cadeau. Voor *Boer Boris*, die zo dicht bij me staat, geldt dat misschien nog wel meer dan voor mijn andere boeken.’

NB Ook het omslag van dit nummer is op de werkelijkheid gebaseerd. Niet helemaal qua type kip, maar wat aantal betreft komt het aardig in de buurt. ●●● [Lezen](#)

De papa paradox

Doen vaders ertoe? Met die vraag dook de Amerikaanse wetenschapsjournalist Paul Raeburn in het onderzoek naar vaderschap. In *De papa paradox* doet hij op populairwetenschappelijke wijze verslag van zijn zoektocht door de psychologie, de neurowetenschap, de genetica, de antropologie, geneeskunde en sociologie. In kwantitatieve zin blijft het onderzoek naar vaders nog altijd ver achter op dat van moeders, maar er is sprake van een inhaalslag, stelt Raeburn. En de recente feiten liegen er niet om: de impact van vaders op hun nageslacht kan moeilijk overschat worden. Zo is bijvoorbeeld in een Amerikaanse studie aangetoond dat door vaders ondersteund ouderschap samenhangt met een betere taalvaardigheid en cognitieve ontwikkeling van kinderen. Voorlezen op jonge leeftijd en het gebruik van veel verschillende woorden tijdens het spelen levert een positieve bijdrage die de invloed van moeder overtreft, zo blijkt. Dus voor alle vaders die nog niet zijn doordrongen van hun eigen rol en van het belang van voorlezen: lezen dit boek! [A7]

De papa paradox – Waarom vaders wel belangrijk zijn, Paul Raeburn. Lanoo, € 19,99

Wordt verfilmd

Abeltje was in 1998 de eerste bioscoopbewerking van het gelijknamige Annie M.G. Schmidt-boek en trok bijna een miljoen bezoekers. Smarthouse Film heeft de rechten verworven van het vervolg, *De A van Abeltje*. Het wordt daarmee de eerste Schmidt-film die niet is geproduceerd door Burny Bos. Het scenario is geschreven door Janneke van der Pal, de productie is in handen van Hans de Weers (*Antonia*) en Daniëlle Guirguis. Het is de bedoeling dat de film eind 2015 in de bioscopen te zien zal zijn.

In de vs wordt intussen gewerkt aan de verfilming van *The BFG* (*The Big Friendly Giant*) van Roald Dahl. Steven Spielberg gaat de film regisseren en werkt samen met dezelfde scenarioschrijfster als bij de succesfilm *E.T.* In 1989 verscheen er al een animatiefilm gebaseerd op *The BFG*. De nieuwe film, die dezelfde titel krijgt, moet in 2016 in de bioscopen draaien – het honderdste geboortjaar van de in 1990 overleden schrijver. [A7]

ILLUSTRATIE THE TJONG-KING

Jeugdliteratuur in beeld

De kinder- en jeugdliteratuur is twee naslagwerken rijker. Saskia de Bodt, bijzonder hoogleraar Illustratie, stelde een lijvig boek samen over meer dan een eeuw kinderboekillustratie in Nederland: *De verbeelders*. Het boek begint bij kunstenaars als Theo van Hoytema en Henriëtte Willebeek le Mair, die rond 1900 met hun esthetische illustraties bijdroegen aan een betere wereld. Het eindigt met portretten van illustratoren die het vak sinds de jaren negentig verregaand hebben geprofessionaliseerd, onder wie Harrie Geelen, Joke van Leeuwen, Ted van Lieshout en Wouter van Reek.

Het pas verschenen *Een Land van Waan en Wijs* biedt een overzicht van de geschiedenis van de jeugdliteratuur. Onder redactie van hoogleraar Jeugdliteratuur Helma van Lierop-Debrauwer, Rita Ghesquière en Vanessa Joosen wordt beschreven hoe kinderboeken zich hebben ontwikkeld van opvoedkundig instrument tot volwaardige literatuur, en wordt ingegaan op verschillende genres: van prentenboeken, fantasieverhalen, realistische romans en meisjesboeken tot grensverleggende young-adultromans.

Een land van Waan en Wijs, Rita Ghesquière, Vanessa Joosen en Helma van Lierop-Debrauwer (red.). Atlas | Contact, € 34,99

De verbeelders, Saskia de Bodt. Vantilt, € 35,-

Kwartiermakers

Vrij Lezen heeft er een broertje bij. Op 3 november is het landelijk startschot gegeven voor Kwartiermakers, een project voor de basisschool waaraan al honderd scholen meedoen. Alle leerlingen van deze scholen lezen een jaar lang vijftien minuten per dag. In die tijd lezen zij gemiddeld 1.146.000 woorden, bouwen ze aan hun woordenschat en doen ze extra kennis op over onze wereld. Via speciale lespakketten en een app krijgen leerkrachten ondersteuning om dit leeskwartier tot leukste moment van de dag te maken. Uit onderzoek is gebleken dat regelmatig, liefst dagelijks, lezen zinvol is. Op dit moment verlaat zo'n vijftien procent van de Nederlandse kinderen het basisonderwijs met een forse leesachterstand. Door gebrek aan taalvaardigheid hebben zij onvoldoende kans om zich te ontplooiën. Met Kwartiermakers bundelen maatschappelijke organisaties, uitgevers en bedrijven hun krachten om deze achterstand terug te dringen. Kwartiermakers is een gezamenlijk initiatief van educatieve uitgeverij Zwijsen, Stichting Lezen, de CPNB, Cubiss, Stichting Lezen & Schrijven, MVO Nederland, de Voorlees Express, de Bibliotheek op school, ABN-AMRO en nagenoeg alle kinderboekenuitgevers. Scholen kunnen zich voor het project aanmelden via de website van het project. [A7] vrijlezen.nl

kwartiermaker.nu

4 x informatief en bijzonder

Mexicaanse suikerschedels versieren, een kimono ontwerpen, zelf een vlag bedenken of een Maori-tatoeage vormgeven; *Tekenatlas* staat vol originele creatieve opdrachten. Het doeboek is verbonden aan de succesvolle *Atlas* van Daniel Mizielsky (Lannoo, 10+). In *Vreemde vogels, bizarre beesten* deelt de Zwitserse Adrienne Barman (Querido, 6+) dieren op speelse en eigenzinnige wijze in. De stekeligen, de verstoppers, de familiegekken, de grootorigen en de grote verleiders zijn verleidelijk gevangen in kleurrijke illustraties. Ook *Het dierenboek* van Katie Scott en Jenny Broom (Lannoo, 12+) biedt een fascinerende kijk op het dierenrijk. De ambachtelijke tekeningen zijn geïnspireerd op oude dierenencyclopedieën; de tekst heeft een wetenschappelijke toon en is daarom vooral geschikt voor oudere kinderen.

In *Hé aardebewoner* nemen Marc ter Horst en Wendy Panders Gottmer, (10+) kinderen mee op reis van de kern van de aarde tot aan de dampkring. Een inhoudelijk degelijk en fraai vormgegeven infoboek dat ingaat op natuurkundige, geografische en sterrenkundige wetenswaardigheden omtrent onze planeet. [A7]

Polleke op de planken

Polleke, een ontwapenende en humoristische familievoorstelling naar de bekroonde boeken van van Guus Kuijer, gaat op 7 maart in de Koninklijke Schouwburg in Den Haag in première. *Polleke* wordt de eerste grote zaalproductie van NTJong, het nieuwe jeugdtheatergezelschap van het Nationale Toneel. De cast bestaat uit een mix van jonge spelers en coryfeeën uit het Nationale Toneel-ensemble, onder wie Jaap Spijkers en Pieter van der Sman in hun eerste rol voor een jong publiek. De hoofdrol wordt gespeeld door Sallie Harmsen, die als aanstormend talent aan het Nationale Toneel is verbonden. Haar tegenspeler wordt Majd Mardo, de jonge acteur van Syrische afkomst die net als Harmsen recent is afgestudeerd aan de Toneelacademie Maastricht. De regie is in handen van Noël Fischer, de artistiek leider van NTJong. Zij benaderde Jorieke Abbing (*Beste sneeuw*) als scenariste. Noël Fischer over de bewerking: 'Polleke is een moderne klassieker, een verhaal over drie generaties, en een van de mooiste boeken uit de Nederlandse jeugdliteratuur. De keuze voor *Polleke* is die voor een meisje met een bijzondere kijk op de wereld dat dichter wil worden. Dat sluit mooi aan bij de literaire traditie binnen het Nationale Toneel.' [A7]

Verhalen van vlees en bloed

KLASSIEKERS OPNIEUW GEÏLLUSTREERD – Nederland mag dan geen grote traditie hebben in het hooghouden van eigen klassiekers, ruimte voor vertaalde evergreens is er zeker. Dit najaar verschenen drie nieuwe edities van monumentale jeugdboeken die zijn hertekend door Gouden Penseel-winnaars. Jan Jutte: ‘Andersen past geen roze toverdoos, hij heeft ook een duistere kant.’

ANNEMARIE TERHELL

Het kan een belemmering zijn, het illustreren van een bekend boek waarvan iedereen al beelden op het netvlies heeft staan. ‘Je botst altijd op tegen wat mensen in hun hoofd hebben zitten,’ weet drievoudig Gouden Penseelwinnaar Jan Jutte. De opdracht voor het illustreren van de sprookjes van Andersen lag daarom al jaren op de plank voor hij uiteindelijk doorzette. ‘Na eindeloos veel lezen, herlezen en nadenken kwam ik erachter wat er voor mij te halen viel bij Andersen. Door twintigste-eeuwse illustratoren zijn de sprookjes steeds lieflijk verbeeld in de traditie van de romantiek. Niet altijd terecht. Andersen was een virtuoos verteller, maar hij had ook een heel donkere kant. Hij was aardser en waarachtiger dan de gebroeders Grimm. Andersens verhalen gaan over lotsbestemming, over leven en dood. Soms liet hij het flink uit de hand lopen, alsof hij daar een haast satanisch genoege in schiep.’

Dikke pad

Toen Jutte eenmaal aan de slag ging, volgden de tekeningen elkaar in rap tempo op. ‘Andersens geest was enorm elastisch, die schoot alle kanten op. Overal zag ik mogelijkheden: in natuurbeschrijvingen,

dieren zoals grote padden en kraaien – die zijn in de Noord-Scandinavische traditie voorbodes van wat er gaat gebeuren. Ik kroop helemaal in het verhaal, liet me meeslepen door de sfeer en heb mijn materiaalgebruik daaraan aangepast. Zelfs kunstgeschiedenis kon ik erin kwijt: ik veroorloofde me uitstapjes zoals in “Duimeliesje”. Daar heb ik de tekeningen versierd met een rand van bloemenguirlandes, zoals in de prentkunst vaak werd gedaan.’

Rode schoentjes

Het resultaat is een kloek kijkboek van meer dan zeshonderd bladzijden met een grote variëteit in tekenstijl en lijnvoering. Zo tekende Jutte het sprookje van de varkenshoeder met zijn kenmerkende robuuste, hoekige kwaststreek, maar gaf hij het verhaal van de oude lantarenpaal een strak victoriaans jasje. Aan de voet drapeerde hij een afgekloven visgraat, als voorbode van de dood. Niet iedereen begrijpt die ondertoon, vermoedt Jutte. ‘Sommigen willen liever een roze toverdoos zien, maar dan heb je Andersen niet zorgvuldig gelezen. Dan zie je alleen die rode schoentjes van de Efteling en vergeet je de twee benen die daaraan vastzaten. Die werden er wel letterlijk afgehakt. Andersens sprookjes waren niet losgezongen van de alledaagse realiteit; zijn meisje met de zwavelstokjes stierf een smartelijke dood. Het zijn verhalen en sprookjes van vlees en bloed.’

Alice op sneakers

Ook Floor Rieder, de Gouden Penseelwinnaar van 2014, moest zich losmaken van het origineel voor ze zich kon overgeven aan het illustreren van *Alice in Wonderland* en *Alice in Spiegel-land*. ‘Het kostte me twee maanden denkwerk. Eerst heb ik

ILLUSTRATIE JAN JUTTE

UIT: Andersen. *Sprookjes en verhalen*

ILLUSTRATIE FLOOR RIEDER

UIT: *Alice in Wonderland*

ILLUSTRATIE SYLVIA WEVE

UIT: *Het wonderbaarlijke Snergenland*

vijf verschillende edities van *Alice* bestudeerd. Daarna ben ik gaan reizen, heb alle oude beelden weggespoeld. De tijd tikte door, want in de decembermaand moesten de boeken in de winkel liggen. Toen ik eenmaal begon, stelde ik het tekenen van Alice zelf steeds uit. Ik begon met het konijn, de gekke hoedenmaker. Alice heb ik eerst van achteren benaderd. Pas na een paar weken, toen ze al een jurkje en een kapsel had, durfde ik eindelijk haar gezicht aan. Dat het geen meisje met een schortje moest worden, stond voor mij vast. In *Alice in Wonderland* draagt ze All Stars en een keverjurk – kleren die ik zelf zou aantrekken. Het bolhoedje en brillette geven haar toch iets ouderwets.’

Symmetrie

Dat de twee boeken de vorm van een oud-Engels bijbeltje moesten krijgen (klein en heel erg dik), was snel besloten. Voor de tekeningen gebruikte Rieder een voor haar nieuwe techniek: glasplaat. ‘Ik begon met een kroontjespen met Oost-Indische inkt, maar het werd zo tuttig. Toen ontdekte ik dat het goed werkte om zwarte verf van een glasplaat af te schrapen. Dat geeft een grover, steviger effect en sluit toch mooi aan bij de litho’s van John Tenniel. De beeldkeuze was niet moeilijk, het verhaal dicteert deels de tekeningen. De Cheshire Cat in de boom bijvoorbeeld, vormt een wezenlijk onderdeel van de tekst en kon ik niet overslaan. Ik ben daarnaast op zoek gegaan naar een diepere laag. Lewis Carroll hield van wiskunde, ontdekte ik. Vandaar dat ik veel symmetrie heb gebruikt en de dodo een passer gaf.’

Wonderbaarlijke dwergen

Sylvia Weve had weinig last van vastgeroeste beelden toen ze het verzoek kreeg om *Het wonderbaarlijke Snergenland*

van Edward Wyke-Smith te illustreren. Sterker: ze had nog nooit gehoord van het boek dat naar verluidt J.R.R. Tolkien heeft geïnspireerd tot het schrijven van *The Hobbit*. Niet vreemd, want het is hier nauwelijks bekend. Uitgeefster Thille Dop zag de rug op een foto van de boekenkast van J.K. Rowling en ontdekte dat het nog nooit in het Nederlands was vertaald. Het fantasierijke verhaal over een schiereiland dat wordt bewoond door verwaarloosde kinderen, een scheepsbemanningsdwerg, dwergen en heksen, werd in 1927 geïllustreerd door cartoonist George Morrow, die net als John Tenniel werkzaam was voor het tijdschrift *Punch*. Zijn tekeningen waren nogal gedateerd en dus kregen de Snergen (een soort dwergen die afstammen van de Europese kabouter en verzot zijn op feesten) een moderner groen jasje. ‘Het is een enig verhaal dat aanleunt tegen een sprookje,’ vindt Weve. ‘Leuker ook dan *The Hobbit*, daar kom ik niet doorheen. De personages zijn uitbundig: dan komt er een ridder langs, dan weer een koningsnar.’ Die bonte stoet personages en afwisselende landschappen maken het illustreren zo aantrekkelijk. Weve: ‘Ik ken geen enkele illustrator die van Vinexlocaties houdt. Op elke bladzijde dezelfde pappie en mammie – dat is voor een tekenaar ontzettend saai.’ ●●●

Andersen. Sprookjes en verhalen, Hans Christian Andersen, Annelies van Hees (vertaling) & Jan Jutte. Lemniscaat, € 29,95 (9+)

Alice in Wonderland en *Alice in Spiegelland*, Lewis Carroll, Sofia Engelsman (vertaling) & Floor Rieder. Gottmer, € 24,95 (9+)

Het wonderbaarlijke Snergenland, E.A. Wyke-Smith, Erik Bindervoet & Robbert-Jan Henkes (vertaling) & Sylvia Weve. Moon, € 15,95 (9+)

AMBITIE-AGENDA 2015-2025 – Lezen verrijkt levens en is een absolute voorwaarde om mee te doen in onze geletterde maatschappij. De Leescoalitie wil dan ook van zo veel mogelijk mensen lezers maken en de leescultuur versterken. Zij formuleerde twee grote ambities voor de komende tien jaar.

In 2025...

... verlaat geen enkel kind school met een leesachterstand.

Kinderen die meer lezen, halen betere schoolresultaten. Hiertoe streeft de Leescoalitie de volgende doelen na:

FOTO: JORGEN KOOPMANSCHAP

- > **Alle ouders lezen iedere dag voor aan hun kinderen tot twaalf jaar.**
De Leescoalitie wil alle ouders, ook degenen die moeite hebben met lezen en mondelinge taal, stimuleren en helpen hun kinderen zo vroeg (vanaf de babytijd) en zo lang mogelijk dagelijks voor te lezen.
- > **Alle ouders stimuleren hun kinderen om te lezen, ieder kind heeft (e-)boeken binnen handbereik en er is in elk gezin iemand lid van de openbare (digitale) bibliotheek.**
De Leescoalitie wil alle ouders motiveren zich meer met de leesopvoeding te bemoeien. Daarmee werken ouders ook aan hun eigen lees- en taalontwikkeling.
- > **Alle onderwijzers en pedagogisch medewerkers hebben voldoende taalniveau, kennis en didactische vaardigheden op het gebied van taal en lezen.**
De Leescoalitie pleit voor een minimaal taalniveau van 3F voor medewerkers in de kinderopvang en voldoende didactische vaardigheden bij onderwijzers en pedagogisch medewerkers op het gebied van taal, lezen en het signaleren van laaggeletterdheid.
- > **Op alle scholen en kinderopvanginstellingen is er ruime en structurele aandacht voor leesbevordering.**
Een leerkracht die actief aan leesbevordering doet, leest geregeld voor, maakt tijd voor vrij lezen, bezoekt geregeld met zijn groep de (school)bibliotheek en betreft boeken in de les. De Leescoalitie wil alle scholen stimuleren een structureel leesbeleid te vormen.

... zijn alle volwassenen geletterd of bezig dat te worden.

Geletterdheid is een basisrecht en een randvoorwaarde voor een gezonde en duurzame samenleving waaraan iedereen actief kan deelnemen. Hiertoe streeft de Leescoalitie de volgende doelen na:

FOTO: JORGEN KOOPMANSCHAP

- > **De regering voert structureel beleid om geletterdheid landelijk te stimuleren.**
De Leescoalitie wil dat de overheid in haar beleid structureel aandacht besteedt aan de bestrijding en het voorkomen van laaggeletterdheid in Nederland en aan leesbevordering van jongs af aan, thuis, op school en in de kinderopvang.
- > **Alle gemeenten hebben beleid in uitvoering om laaggeletterden te helpen leren lezen.**
De Leescoalitie wil dat alle werknemers van gemeenten en hun partnerorganisaties laaggeletterden kunnen herkennen en doorverwijzen naar passende scholing.
- > **Alle werkgevers voeren beleid dat laaggeletterde werknemers helpt beter te leren lezen.**
Bedrijven die laaggeletterdheid onder werknemers aanpakken, stimuleren daarmee productiviteit, flexibiliteit, lager ziekteverzuim en uiteindelijk hun winstopbrengst.
- > **Alle zorg- en welzijnsinstellingen zijn in staat om laaggeletterden te herkennen en door te verwijzen naar passende taalscholing.**
Geletterdheid vergroot de kennis om de juiste keuzes voor een gezonde levensstijl te maken.
- > **Iedere volwassene bezoekt regelmatig een (digitale) boekhandel of openbare bibliotheek.**
Niet alleen voor kinderen, ook voor volwassenen is lezen van groot belang. De Leescoalitie wil helpen om alle volwassenen (blijvend) hun weg te laten vinden naar de boekhandel en bibliotheek en hun kinderen hier ook toe te stimuleren.

Wat doet de Leescoalitie?

De leden van de Leescoalitie werken complementair: er is aandacht voor het terugdringen van laaggeletterdheid, maar ook voor het stimuleren van het lezen van literatuur. De samenwerking versterkt bestaande activiteiten en stimuleert innovatie in denken, beleid en activiteiten. Naast de eigen activiteiten, voeren de leden jaarlijks één gemeenschappelijke campagne. In 2013 was het thema voorlezen, in het Jaar van het Voorlezen. In 2014 en 2015 richt de Leescoalitie zich op vaders, via Vaders Voor Lezen. Zie verder leescoalitie.nl.

Wie zitten er in de Leescoalitie en wat doen ze om deze ambities te bereiken?

Gerlien van Dalen – Stichting Lezen

Stichting Lezen wil ervoor zorgen dat alle kinderen en jongeren de kans krijgen om het plezier in lezen te ontdekken. We doen onderzoek naar lezen en leesbevordering. Wetenschappelijk onderzoek is ook de basis voor onze projecten en leesbevorderingsprogramma's die (voor)lezen centraal stellen in de leesopvoeding thuis en op school. Zoals BoekStart, De Nationale Voorleesdagen, De Nationale Voorleeswedstrijd, de Bibliotheek *op school* en de Jonge Jury. Door ze van jongs af aan goed te begeleiden in hun leesontwikkeling, werkt Stichting Lezen preventief aan het verminderen van leesachterstanden bij kinderen, en daarmee aan het versterken van de leescultuur.

Merel Heimens Visser – Stichting Lezen & Schrijven

'Stichting Lezen & Schrijven zet zich in om laaggeletterdheid te helpen voorkomen en verminderen, door het onderwerp publiekelijk te bespreken, de krachten te bundelen tussen overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties en projecten te starten, zoals Taal voor het Leven, Taal voor Thuis, Taal Werkt, en Taal Maakt Gezonder. Door samen te werken met de overheid, het bedrijfsleven en zorg- en welzijnsinstellingen, streven wij ernaar dat alle Nederlanders kunnen (leren) lezen, zodat ze maatschappelijk volwaardig kunnen functioneren in onze geletterde samenleving.'

Eppo van Nispen tot Sevenaer – Stichting CPNB

'De Stichting CPNB stimuleert het lezen van boeken en het boekenbezit door middel van landelijke publiekscampagnes. Boekenbezit is onontbeerlijk voor een stimulerende leesomgeving. Met campagnes als de Boekenweek, de Kinderboekenweek, de Maand van het Spannende Boek, Nederland Leest en de NS Publieksprijs brengen wij het boek, de boekhandel en de bibliotheek het hele jaar door onder de aandacht. Door het lezen van boeken en het boekenbezit in Nederland te stimuleren, draagt de Stichting CPNB bij aan een sterke leescultuur. Dit verkleint de kans op een leesachterstand bij kinderen en stimuleert volwassenen om te lezen.'

Gerard van Dijk – Sectorinstituut Openbare Bibliotheken

'Het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken voert de landelijke regie over het bibliotheekbestel. Via de openbare bibliotheken heeft iedereen toegang tot een veelzijdig aanbod aan betrouwbare informatie als basis voor lezen, leren en informeren. De bibliotheek draagt bij aan het leesplezier en is een toegankelijke plek waar mensen die moeite hebben met lezen ook terecht kunnen voor taalscholingsadvies. Het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken zet zich met de programma's BoekStart en de Bibliotheek *op school* in samenwerking met Stichting Lezen in voor leesbevordering bij jeugd van nul tot achttien jaar. Daarbij heeft de bibliotheek natuurlijk een uitgebreid aanbod voor alle doelgroepen.'

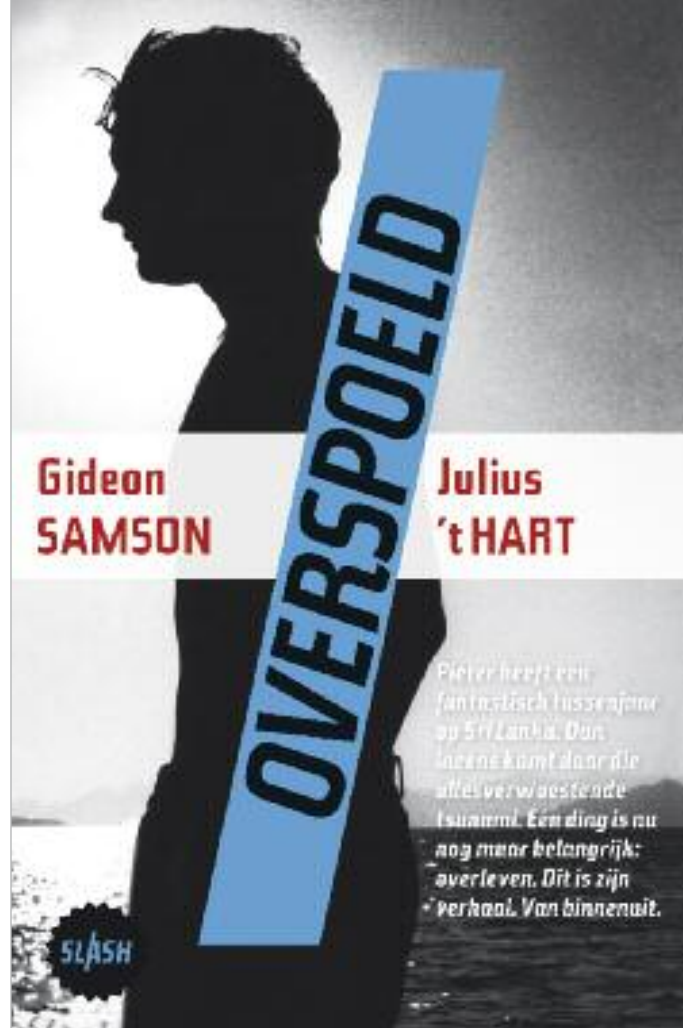

Ap de Vries – Vereniging Openbare Bibliotheken

'De Vereniging van Openbare Bibliotheken (vob) is de brancheorganisatie van de openbare bibliotheken en landelijke en provinciale ondersteuningsorganisaties. Belangenbehartiging en het samen organiseren van goede randvoorwaarden voor de bibliotheken zijn de belangrijkste taken. Met vier miljoen leden, zes miljoen gebruikers, zeventig miljoen bezoeken en bijna honderd miljoen uitleningen per jaar zijn de openbare bibliotheken de leesmotor van Nederland. De vob zorgt er voor dat de lokale bibliotheken goed zijn toegerust om kinderen (ook via de scholen) en volwassenen te ondersteunen met een kwalitatief aanbod aan boeken en andere informatiematerialen.'

WAAR GEBEURD – *Overspoeld* is al het twaalfde deel in de Slashreeks. Wat maakt deze serie die is geïnspireerd op waar gebeurde levensverhalen van jongeren zo uniek? En wat voegt *Overspoeld* eraan toe?

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

Met de Slashreeks jezelf en de

‘Mijn verhaal is een verhaal. Een boek is een boek. En die twee dingen zijn niet hetzelfde.’ Dat stelt Julius ‘t Hart in het nawoord van *Overspoeld*, het op zijn leven geïnspireerde twaalfde deel in de Slashreeks, een serie jeugdboeken die volgens uitgever Querido ‘geschreven zijn op basis van het waar gebeurde levensverhaal van een bijzondere jongere’. Met zijn stelling toont ‘t Hart begrip voor schrijver Gideon Samson die ‘t Harts verhaal optekende. Samson zegt dat hij niet ‘alles’ van wat Julius op Sri Lanka heeft meegemaakt toen de tsunami daar op tweede kerstdag 2004 toesloeg in het boek heeft kunnen verwerken, omdat ‘de waarheid soms te mooi is voor een boek, en een boek soms te mooi is voor de waarheid’.

Deze citaten, hoe juist ze ook zijn, roepen de vraag op hoe *Overspoeld* zich verhoudt tot het oorspronkelijke uitgangspunt van de Slashreeks – het moet ‘echt gebeurd’ zijn – en de andere Slashboeken.

Meer actualiteit graag

Het idee voor de serie is in 2006 ontsproten uit het brein van Edward van de Vendel. Bij het uitspreken van de Annie M.G. Schmidt-lezing in 2006 pleitte hij voor meer maatschappelijke werkelijkheid in de Nederlandse jeugdliteratuur. ‘Waar

zijn de romans over Kosovo en Mladic? Of over de Volendam-brand?’ vroeg Van de Vendel zich af. ‘Waar wordt vanuit uitgeprocedeerde asielzoekers geschreven?’

Door een periode van nauwe samenwerking tussen een schrijver en een jongere met een veelbewogen levensverhaal, had Van de Vendel bedacht, zouden er jeugdboeken moeten komen met ruimte voor ‘de werkelijke, huidige wereld van jongeren’ en bijkomende actuele vraagstukken, met als mogelijk effect dat ze dichter naar de literatuur zouden worden getrokken.

Ja, literatuur, want de Slashreeks is geen non-fictie, zo bleek al direct na verschijning van deel één in 2008: *De Gelukvinder*, een coproductie van de initiatiefnemer zelf en de Afghaanse vluchteling Anoush Elman die als de zeventienjarige Hamayun terugblijkt op zijn vlucht voor de Taliban, is duidelijk vanuit een literaire intentie geschreven. Zoals Gideon Samson in zijn nabescherping vertelt dat hij een beroep heeft gedaan op zijn fantasie om Julius’ werkelijkheid en innerlijk conflict bij monde van hoofdpersoon Pieter vorm te geven, bekend ook Van de Vendel in zijn roman dat deze niet louter een journalistiek feitenrelaas is. Alle Slash-schrijvers zijn kennelijk vrij de feiten te kiezen, te sturen en te vervormen aan de hand van hun verbeelding.

maar van Castels ontsnapping is geen letter verzonnen.’ Ook Woltz heeft actief ingegrepen in Vicky’s werkelijkheid. ‘Vicky kan geweldig goed vertellen,’ staat er op Woltz’ website, ‘maar toen ik haar woorden opschreef, ontdekte ik dat er toch iets ontbrak. [...] Ik heb dus veel details verzonnen om het verhaal aan te kleden en tastbaarder te maken – maar alle grote gebeurtenissen en gevoelens in het boek zijn écht.’

Veel onderwerpen

Niet alleen qua genre maar ook qua onderwerp is de variatie groot. Na Van de Vendels overweldigende start volgde Mirjam Oldenhove met *Voor jou tien anderen*, een kleine omgekeerde tragikomedie over Cynthia van Ecks eenzame bestaan in een illegaal weeshuis voordat Oldenhove, die behalve schrijver ook pleegouder is, haar onder haar hoede nam. In *Als niemand kijkt* zoomt Marjolijn Hof in op de lijdensweg van kinderen die woekeren met een groot (dans)talent en de pijnlijke keuzes die dan moeten worden gemaakt. Lydia Rood belicht dakloosheid. En *Alles is weg* van Anke en haar nichtje Lieke Kranendonk beschrijft op bijna klinische wijze het verdriet en schuldgevoel dat zich meester maakt van een groep jongeren wanneer een van hen plotseling dodelijk verongelukt. De maatschappelijke en politieke relevantie van de Slashboeken moet, zo blijkt, ruim worden geïnterpreteerd.

wereld ontdekken

Tussen feit en fictie

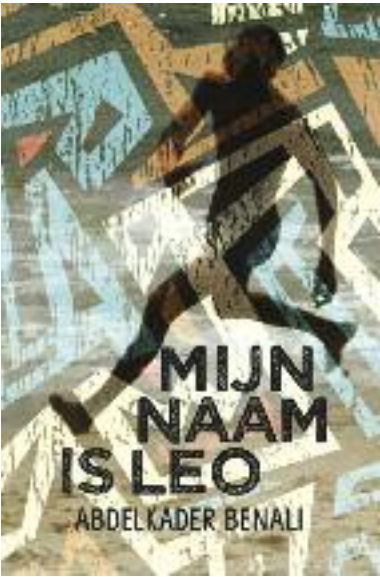
Het resultaat van deze wat hybride aanpak tussen feit en fictie is dat de serie zeer uiteenlopende boeken heeft opgeleverd, variërend van volwaardige romans tot ‘bijna-documentaires’ op papier, waarbij het de lezer – en daar ligt een voorlichten-de taak voor de uitgever – niet altijd duidelijk wordt in hoeverre de waarheid wordt gefictionaliseerd.

Naast *De Gelukvinder* en *Overspoeld* vind je bijvoorbeeld *Latino King* van geprezen non-fictieschrijver Bibi Dumon Tak en drugshandelaar Castel die onomwonden vertelt hoe hij afglijdt naar de bodem van het bestaan, en *Meisje van Mars* van Anna Woltz en Vicky Janssen over het moeizame bestaan van een transseksueel. Beide boeken suggereren een indringend journalistiek portret dat tot stand is gekomen dankzij het inlevingsvermogen en de vertelkunst van de schrijvers zonder dat daarbij de feiten geweld is aangedaan. Maar is die aanname wel plausibel?

Bij verschijning van *Latino King* vertelde Dumon Tak aan *Het Parool* dat ze bewust niet Castels hele doopceel heeft gelicht nadat strafrechtadvocaat Peter Plasman het manuscript had gelezen. In het voorwoord is ‘een disclaimer opgenomen waarin staat dat we in het midden laten wat waar is’, aldus Dumon Tak. ‘Er zijn details veranderd, namen gewijzigd,

Rode draad

Het schrijven over de grote boze buitenwereld was en is niet nieuw, al is engagement lang taboe geweest in de Nederlandse jeugdliteratuur. Na de maatschappijkritische jeugdboeken-hausse in de jaren zeventig kregen veel auteurs last van moraalangst en won de esthetische functie van het kinderboek steeds meer terrein. Het is de verdienste van de Slashreeks dat engagement weer mag. Ook buiten de serie verschijnen tegenwoordig regelmatig boeken die inspelen op de actualiteit, zoals het recent verschenen *Ali’s oorlog* van Lydia Rood (Leopold), een ‘echt gebeurd’ verhaal over een Marokkaanse jongen die worstelt met groepsdruk. Gideon Samson heeft Julius alias Pieter, die de verwoestende ramp wil vergeten maar de confrontatie met de allesbepalende gevolgen ervan uiteindelijk niet kan ontlopen, een prachtige literaire vertelstem gegeven die *Overspoeld* ook solo bestaansrecht geeft. Toch heeft de roman als Slashboek toegevoegde waarde. De slash met daarop de titel maakt het boek herkenbaar als een echte coproductie van schrijver en jongere. Juist die samenwerking maakt de serie uniek. Het is de rode draad die de boeken met elkaar verbindt. Het is de rode lap die jongeren prikkelt en naar de literatuur lokt en ze zo kracht geeft zichzelf en de wereld te ontdekken. ...

Jeugdroman Abdelkader Benali bij tentoonstelling

Abdelkader Benali, romancier, programmamaker en hardloper, mag zich nu ook jeugdromanschrijver noemen. Afgelopen oktober debuteerde hij als zodanig met *Mijn naam is Leo*, gebaseerd op zijn reizen door Ivoorkust, Mali en Ghana. Het is een dromerig verhaal over hoe een jongeman uit Ivoorkust die voetbalt bij een Europese topclub, omgaat met herinneringen aan zijn vaderland en vooral met de verdwijning van zijn vader. De boekpresentatie vond plaats op 23 oktober in de Nieuwe Kerk Amsterdam, bij de opening van de tentoonstelling *Magisch Afrika, maskers en beelden uit Ivoorkust*, die daar nog te zien is tot en met 15 februari. Naast de eeuwenoude maskers en beelden zijn er ook hedendaags werk van beeldend kunstenaar-theatermaker Henk Schut en fotograaf-visagist Ellis Faas, en een film met Arthur Japin te bewonderen. Afrikaanse muziek, architectuur en andere kunst staan centraal tijdens speciale avonden getiteld ‘Africa Out Loud’, georganiseerd in samenwerking met het Prins Claus Fonds. [EG] [lezen](#)

Mijn naam is Leo, Abdelkader Benali. Uitgegeven door en te koop in de museumwinkel van De Nieuwe Kerk Amsterdam, € 12,95 (12+) [nieuwekerk.nl](#)

Clare Furniss over humor en dood

Van Clare Furniss verscheen onlangs haar debuut *Het jaar dat de wereld op zijn kop stond*, waarin de vijftienjarige Pearl haar moeder verliest en ontdekt dat niets is wat het leek. *Waarom koos u voor de ongewone naam Pearl en wat voor iemand is zij?*

‘Ik had het idee dat haar excentrieke moeder een ongewone naam zou kiezen voor haar kind. Het bevat een verwijzing naar Pearls transformatie in een hard, eenzellig meisje, maar een parel is ook iets prachtigs en kostbaars. En parels staan voor tranen. “The Pearl” is bovendien een oud Engels gedicht dat ik herlas tijdens het schrijven, over een rouwende vader die zijn overleden dochter ontmoet. Ooit was Pearl een slim, gelukkig meisje dat het goed kon vinden met haar ouders, hechte vriendschappen onderhield en het prima deed op school. De schok van haar moeders dood maakt haar naar binnen gekeerd, angstig en kwetsbaar. Ze sluit zich af, dat is haar verdedigingsmechanisme. Het boek gaat over gecompliceerde zaken, maar ik schrijf met een behoorlijke dosis humor. Zo ervaar ik ook het leven, zelfs in de donkerste momenten schuilt humor. Al gebeuren er verschrikkelijke dingen, het leven blijft de moeite waard. Vanwege de mensen die ons omringen.’ [EG]

Het jaar dat de wereld op zijn kop stond, Clare Furniss. Querido, € 16,99 (12+)

Read2Me!

‘Voorlezen is als dromen. Als je voorleest of voorgelezen wordt, dan lijkt het alsof je samen in een andere wereld terechtkomt,’ aldus Eline (13), oud-deelnemer van Read2Me!, dé voorleeswedstrijd voor brugklasleerlingen van alle schooltypen. Tijdens de wedstrijd lezen deelnemers fragmenten uit jeugdboeken aan elkaar voor. Voor de aankomende vierde editie van het voorleesfestijn ziet het tijdspad er als volgt uit: tijdens de schoolrondes in januari kiezen deelnemende scholen uit het werkgebied van een bibliotheek hun beste voorlezer. De uitverkorenen nemen het tegen elkaar op in de bibliotheekronde in februari. De provinciale finales volgen in maart/april en de grote landelijke finale, een waar festijn opgeleust door rappers, jonge muzikanten of finalisten van de Kunstbende, vindt plaats in april. Voor de voorrondes staat het de deelnemende leerlingen vrij zelf een jeugdboek te kiezen waaruit ze willen voorlezen, zolang het boek niet ouder is dan vijf jaar. Voor de finale geldt de aanvullende eis dat de gekozen titel past bij de vensters van de historische canon. Zo worden brugklassers gestimuleerd kwaliteitsboeken te lezen die aansluiten bij hun niveau en beleavingswereld. [EG] [lezen](#) [read2mevoorleeswedstrijd.nl](#)

FOTO JÖRGEN KOOPMANSCHAP

De minibibliotheek

Vaak zien ze eruit als bovenmaatse vogelhuisjes aan een gevel, maar het kan ook een grote buurtruimte zijn met tien gevulde boekenkasten of een klein houten plankje in iemands tuin: Minibiebs, naar de *Little Free Libraries* zoals ze in Amerika heten, waar je gratis boeken kunt lenen en ruilen. Door de crisis en bezuinigingen moeten steeds meer bibliotheken en boekwinkels hun deuren sluiten, tegelijkertijd zijn kleine burgerinitiatieven in opkomst, zoals het delen van een auto, tegen een kleine vergoeding koken voor elkaar, noem maar op. Zo is iets meer dan een jaar geleden ook Minibieb ontstaan vanuit het idee dat je de samenleving met elkaar leuker kunt maken. Vaste regels zijn er niet, het gaat erom dat mensen met elkaar een plek beheren waar buurtbewoners en bezoekers boeken kunnen lenen, ruilen of achterlaten. Op de website minibieb.nl vind je alles wat er maar over deze kleine gemeenschapsbibliotheken valt te ontdekken: waar je ze in Nederland kunt vinden, tips voor het onderhoud en starten van een Minibieb, leuke weetjes en er is een webshop voor diverse biebcastjes en zelfs een paal waarop je er eentje kunt bevestigen ('handigheid vereist'). [EG]

minibieb.nl

Special Bart Moeyaert

Bart Moeyaert-fans opgelet: het dikke winternummer van de jeugdliteratuur-publicatiereeks *Literatuur zonder leeftijd* is dit jaar gewijd aan (het werk van) de schrijver. Vanuit verschillende invalshoeken worden de auteur en zijn teksten – bekende en voorheen nog ongepubliceerde – belicht. Zo bevat het nummer onder meer besprekingen van zijn poëzie, toneelteksten en ongebundelde essays, interviews met Moeyaert, Gerda Dendooven (illustratrice van een aantal van zijn boeken) en zijn uitgevers; een bespreking van een muziekrecensent van *De Morgen* die zijn licht laat schijnen over een paar van Moeyaerts liedteksten; een reconstructie van het ontstaan van de boeken *Suzanne Dantine* en *Wespennest* aan de hand van manuscripten en andere nooit gepubliceerde aantekeningen; en een apart kleurkatern met dagboekantekeningen die ook nog niet eerder zijn verschenen. Het nummer is los te bestellen voor € 19,95. Wie nu een jaarabonnement 2015 neemt, ontvangt het welkomstgeschenk *An Elephant Came By*, een boek met honderd illustraties van 24 bekende Nederlandse illustratoren, plus dit Moeyaert-winternummer. [EG]

Aanmelden of bestellen kan via ibby-nederland@planet.nl

Poëzieweek

De liefde viert hoogtij: de afgelopen Boekenweek luidde het motto 'Hebban olla vogala' en stond de liefde in de literatuur centraal, terwijl het thema van de Poëzieweek Nederland en Vlaanderen 2015 luidt: 'Met zingen is de liefde begonnen'. Op dinsdag 27 januari worden in Vlaanderen de Herman de Coninckprijzen uitgereikt voor de beste dichtbundel en het beste debuut. Op 28 januari wordt de winnaar bekendgemaakt van de VSB Poëzieprijs voor de beste Nederlandse dichtbundel van het afgelopen jaar. Een dag later trapt de Poëzieweek af met Gedichtendag en op 4 februari vormt het Gedichtenbal, waarbij ook de winnaar van de Turing Gedichtenwedstrijd wordt uitgeroepen, het sluitstuk. Tijdens de week krijgen kopers van poëzie bij besteding van € 12,50 aan bundels het Poëziegeschenk geschreven door Ilja Leonard Pfeijffer van hun boekverkoper cadeau en op vele plekken in Vlaanderen en Nederland organiseren poëziefhebbers op eigen initiatief honderden poëzieactiviteiten. Zie pagina 24 en 25 van dit nummer voor een uitgebreid artikel over de Poëzieweek. [EG] lezen Voor een overzicht van alle informatie over en activiteiten tijdens de Poëzieweek, of om zelf een activiteit aan te melden, kijk op poezieweek.com

Ramkietjieliedjie	Tokkelliedje
Net waar ek gaan is 'n pad voor mij oop wat skerp uit my oë soos 'n litteken loop	Waar ik maar ga ligt een pad voor me open secur is mijn blik zoals littekens lopen
Hoe die dag ook verblou of rooikam om my ek volg net my hartseer en die naambord is jy	Hoe de dag ook verblauwt of opvlamt om mij ik volg niets dan mijn hartzeer en het naambord ben jij
Ingrid Jonker, uit: <i>Ik herhaal je</i>	Vertaling: Gerrit Komrij

Dertig kluisjes openbreken

INSPIRATIE – Wat is er over de liefde nog niet gezegd? Het is misschien wel het meest bezongen onderwerp aller tijden en de bron raakt maar niet uitgeput. Dat maakt het bij uitstek een thema voor de Poëzieweek die in 2015 haar derde verjaardag viert: ‘Met zingen is de liefde begonnen.’

DOOR EVA GERRITS

Grappig weetje: de combinatie dichten, zingen en liefde schijnt minstens zo oud te zijn als het geschreven Nederlands. Mediëvist Frits van Oostrom ontdekte opvallende overeenkomsten tussen het bekende pennenvruchtje in de marge van een middeleeuws manuscript: ‘Hebben olla vogala nestas hagunnan / hinase hic enda thu / wat unbidan we nu,’ en Spaanse volksliedjes die in die tijd werden gezongen. Het blijft de vraag of de kopiïst die het neerkrabbelde daarmee uiting gaf aan zijn eigen overvolle gemoed, of alleen een populaire meezinger kwijt moest die in zijn hoofd zat. Maar dat maakt weinig uit voor de romantiek van het gegeven: de oudste zin in onze taal is een speelse liefdesbede. Geen toeval dus dat ‘Hebban olla vogala’ centraal staat in een van de poëzielessen die Stichting Lezen en de CPNB dit jaar voor de Poëzieweek ontwikkelden.

Des te prikkelender

Vanaf de website poezieweek.com/school zijn de poëzielessen te downloaden, in drie brochures met telkens tien lessen. Er is een brochure voor het basisonderwijs, één voor voortgezet & secundair onderwijs op vmbo/tso/bsn-niveau en één voor havo/vwo/aso. De strekking van de verzamelde gedichten is uiteenlopend en de bijbehorende opdrachten ook, wat aanleiding geeft tot veel variatie in de lessen. Die zijn zorgvuldig opgebouwd. Suggesties voor manieren om de tekst te analyseren worden gegeven en invalshoeken voor discussies of voorzetjes die leiden tot een onverwachte interpretatie van een gedicht. Vaak worden andere gedichten erbij betrokken, waarbij leerlingen ook zelf op zoek moeten. Zo opent een van de lessen bijvoorbeeld met ‘Sonnet 130’ van William Shakespeare: ‘Mijn liefje heeft geen ogen als de zon / Veel roder dan haar lippen is koraal / En sneeuw is wit? Dan zijn haar borsten vaal / [...] / En toch, mijn hemel, mijn lief kan meer bekoren / Dan al die vrouwen vervalst in metaforen.’ Vervolgens wordt aange-stipt dat het een satirisch antwoord is op Petrarca’s veel stijvere ‘Sonnet 292’: ‘Die ogen zo vol vuur door mij beschreven [...]’. Leerlingen worden daarna onder andere uitgedaagd een eigen parodie te schrijven op basis van een bekend liefdesgedicht, met ‘Zie je ik hou van je’ van Herman Gorter versus ‘Hoor eens, ik haat je’ van Ingmar Heytze als sprekend voorbeeld. Elke les bevat ook minder voor de hand liggende en des te prikkelendere opdrachten die een beroep doen op het creatieve vermogen. Van het uitwerken van een storyboard voor de verfilming van een gedicht of het schrijven van een antwoord op een behan-deld gedicht vanuit verrassende perspectieven, tot tips voor ‘voorleesbegeleiding’ waardoor leerlingen zich bewust worden van de kracht van mondelinge voordracht. En heel veel meer. De brochures staan bol van de effectieve handreikingen om docen-

ten te stimuleren méér te doen met poëzie in de klas dan alleen droog analyseren, zodat leerlingen de werking ervan ook echt kunnen ervaren.

Schrijfbootcamp

‘Het belangrijkste is om leerlingen te enthousiasmeren,’ zegt dichteres Ellen Deckwitz, die op verzoek van Stichting Lezen een aantal lessen heeft uitgewerkt. ‘Aan poëzie kleeft nou eenmaal het vooroordeel van ontoegankelijkheid. Leerlingen vinden het vaak moeilijk gedoe of doen het af met “als het maar rijmt”. Als je het meteen gaat hebben over de betekenislijnen in een gedicht schrikt dat natuurlijk af. En het gaat erom leerlingen de ogen te openen voor wat poëzie is: communicatie. Poëzie kan verwoorden wat ze voelen maar wat ze zelf nog niet helemaal hadden doorgrond.’ Deckwitz, recordhoudster van meeste gewonnen poetry slams in één jaar (2009), winnares van de Meander Dichtprijs (2009) en de C. Buddingh’-prijs (2012), weet waarover ze het heeft, haar ouders zijn beiden docent. ‘Bij ons in de familie word je militair of leraar, wat in beide gevallen een nuttige achtergrond vormt om voor de klas te staan.’ Bij het schrijven van het lesmateriaal kon ze bovendien putten uit jarenlange ervaring in het geven van workshops, waar ze veel goede reacties op krijgt. ‘Ik heb een luchtige manier van benaderen maar ga wel meteen de diepte in en zoek de confrontatie. Het is een soort schrijfboutcamp. Het moet niet te makkelijk zijn, jongeren zijn per slot van rekening geen kleuters, ze hebben de nodige ervaring.’

Filmische blik

Deckwitz borrelt over van tips om gedichten in de klas te behandelen. Een willekeurige greep: ‘Begin de les met een gedicht dat niet standaard is. Verdeel de klas in groepjes en laat ze het gedicht interpreteren. Zet groepjes met verschillende interpretaties tegenover elkaar en laat ze proberen elkaar te overtuigen.’ Of een van de oefeningen om leerlingen clichés te laten vermijden: ‘Laat ze zo veel mogelijk woorden opschrijven over één onderwerp. Geef ze dan de opdracht over dat onderwerp te schrijven zónder die woorden te gebruiken. En zet ze onder tijdsdruk, dat helpt.’ Meer algemeen: ‘Vind niet te snel iets goed, dan haal je het beste in leerlingen naar boven. Laat leerlingen zich het gedicht voorstellen als een filmscene, een filmische blik is hen vertrouwd en helpt hun inzicht te krijgen in wat het gedicht vertelt. Probeer verder ook poëzie te betrekken bij begrijpend of analytisch lezen. En kom niet meteen met hermetisch werk op de proppen, dan raken leerlingen meteen ontmoedigd door het idee dat alles maar kan. Dichters van wie ik het werk heel geschikt vind om klassikaal te behandelen zijn Herman de Coninck, Rutger Kopland, Tjitske Jansen, Hagar Peeters, Ingmar Heytze en Vasalis. Als iets daarvan blijft hangen, is het ergens goed voor geweest.’

Jokertjes

Wat biedt nog meer voldoening? ‘Wat me is opgevallen is dat de leerlingen die aanvankelijk het meest tegenstribbelen, uiteindelijk het verst komen. Door hen word ik na afloop van een workshop benaderd om hun teksten te lezen en beoordelen. Sommigen hebben zelfs werk opgestuurd naar de Kunstbende, de wedstrijd voor creatieve talenten. Hoe je ze eruit haalt? Het zijn de jokertjes van de klas die gemiddeld een acht staan zonder dat ze zich daarvoor in bochten hoeven te wringen en die hun energie ergens anders in kwijt moeten zien te raken. Ze gaan meteen grapjes maken, leuker zijn dan de rest. Ik herken dat. Als je dat goed goed, ben je iedereen altijd te slim af. Bij ons thuis hadden we boekenkasten in plaats van behang, goeie grappen maken was een manier om erbovenuit te komen.

Ik heb al honderden poëziewerkshops op scholen gegeven, maar het blijft voor mij telkens een uitdaging. Je staat voor de klas en moet die dertig kluisjes zien open te breken. Wat mij bij leerlingen trouwens beter lukt dan bij mijn eigen schrijven.’ ●●●

Tips

De Poëzieweek draait natuurlijk niet alleen om liefdesgedichten. Een kleine greep uit de nieuwe dichtbundels:

- Het water rukt op, moeders slepen hun kroost op het droge en geliefden verdwijnen in Ellen Deckwitz’ *De blanke gave*. Een bundel vol heldere taal, ontroerende beelden en krachtige gedichten. Atlas Contact, € 15,-, verschijnt in januari
- Toon Tellegen dicht over de werkelijkheid, de waarheid, de liefde en de dood in *De werkelijkheid*. Querido, € 17,99
- In *Die van die van u* is voor de eerste keer geen onderscheid gemaakt tussen Annie M.G. Schmidts gedichten voor kinderen en volwassenen. Het resultaat is even verrassend als aanstekelijk. Van Oorschot, € 24,90
- *Doodgewoon* is een prachtig voorleesboek over de dood met gedichten van Bette Westera en tekeningen van Sylvia Weve. Speciaal voor dit boek zijn lessuggesties gemaakt voor leerkrachten en geïnteresseerden die het onderwerp ‘dood’ aan de hand van *Doodgewoon* willen uitdiepen. De gelijknamige expositie in uitvaartmuseum Tot Zover in Amsterdam loopt tot en met begin februari. Gottmer, € 19,95
- Lemniscaat-illustratoren maakten tekeningen bij hun favoriete gedicht in *Zo mooi anders* (Lemniscaat, januari). Met illustraties van onder anderen Linde Faas, Annemarie van Haeringen, Ingrid en Dieter Schubert, Marije en Ronald Tolman en gedichten van onder anderen Joke van Leeuwen, Hagar Peeters, K. Schippers en Willem Wilmink. Lemniscaat, € 19,95, verschijnt in januari

Plezier in de leeslijst

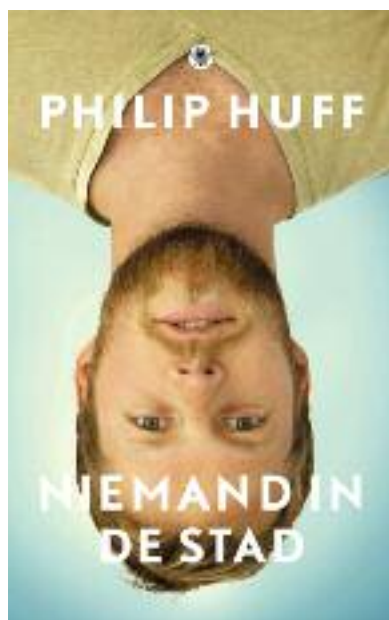
Voor docenten en voor leerlingen die moeite hebben met het kiezen van geschikte titels voor hun leeslijst – en welke leerling heeft dat niet – is er nu leesadviezen.nl, een heldere, overzichtelijke website met een uitgebreide boekenlijst inclusief pas verschenen titels, gerangschikt op niveau en thema. Door het doorlopen van een simpel stappenplan komen leerlingen uit bij titels die passen bij hun interesses en niveau, om zo hun leesplezier te waarborgen. Een korte auteursbiografie, samenvatting en tips over boeken waarin soortgelijke onderwerpen aan bod komen, zetten leerlingen meteen op het goede spoor. Tegen betaling van € 20,- per jaar kunnen docenten inloggen in het besloten docentengedeelte waar ze toegang hebben tot vragen en opdrachten. Leerlingen die het boek goed hebben gelezen zullen ermee uit de voeten kunnen; wie zich alleen heeft ‘voorbereid’ met behulp van scholieren.com of andere hulpbronnen, valt er geheid mee door de mand. Docenten wordt het wel makkelijker gemaakt: wat per vraag (mini-maal) als antwoord mag worden verwacht is ook op de site te vinden. [EG]

leesadviezen.nl

Verfilming *Niemand in de stad*

‘Literaire nakomeling van de grote Nescio’, ‘de Reve van deze tijd’, ‘de nieuwe Jan Wolkers’ – critici rekenen Philip Huff tot een van de beste jonge Nederlandse auteurs. Afgelopen najaar verscheen zijn vierde boek *Boek van de doden*. De verfilming van *Niemand in de stad*, de roman waarmee hij de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs 2013 won, wordt in 2016 in de bioscoop verwacht. In *Niemand in de stad* woont Philip Hofman in het Weeshuis, een statig mannenstudentenhuis aan de Amsterdamse Prinsengracht, een proeftuin voor het echte leven buiten het blikveld van maatschappij, ouders en vriendinnen. Philips ontmoeting met de beeldschone Karen is het begin van het einde van de zorgvuldig opgebouwde illusie van het Weeshuis, met grote gevolgen voor de bewoners. Voor de film schrijft Huff zelf het scenario; Michiel van Erp, documentairemaker en regisseur van onder meer de succesvolle series *Ramses* en *Hollands Welvaren*, heeft getekend voor de regie. [EG]

Niemand in de stad, Philip Huff. Bezige Bij, € 12,50

Digitale boekenkast

Ondanks de voordelen van digitaal lezen – altijd al je boeken bij je op een apparaat dat bijna niets weegt; beter voor je portemonnee en het milieu dan boeken op papier; extra functies als het opzoeken van de betekenis van moeilijke woorden en het markeren en delen van hoofdstukken met je vrienden – kan de opkomst van het digitale lezen in Nederland en Vlaanderen nog wel een zetje gebruiken. Zeker in vergelijking met de vlucht die het e-book heeft genomen in landen als Engeland en Amerika. LeesID, een initiatief van een aantal uitgeverijen, brancheverenigingen, webwinkels en boekhandels, dat inmiddels is overgenomen door de CPNB, is zo’n stap in de goede richting. Het is een gratis webaccount waarop je kunt inloggen, waarna je de e-bookaanbieders bij wie je je e-books hebt gekocht, kunt toevoegen. Zo kun je met je LeesID in één keer bij al je e-books, ongeacht bij welke aanbieder je ze hebt gekocht. Bovendien zijn ze, netjes en automatisch gerangschikt in je digitale boekenkast, altijd en overal, en vanaf elk apparaat (computer, laptop, tablet, ereader en smartphone) bereikbaar. [EG]

leesid.nu

Het mooiste van Daan Remmerts de Vries

In de roman *De harpij* doet een man die zegt dat hij een duivel is, of eigenlijk: een voormalige administrateur uit de hel, vanuit een psychiatrische inrichting zijn verhaal. Met satanische humor vertelt hij over zijn herkomst, het paradijs na de zondeval en het ontstaan van de wereld waarin wij leven. Daan Remmerts de Vries schreef het boek onder het pseudoniem A.N. Ryst: ‘Mijn roman *Brave nieuwe wereld* uit 2011 is eigenlijk door niemand besproken. Het blijkt heel moeilijk om van het etiket jeugdboekenschrijver af te komen. Ik ben 23 jaar geleden aan *De harpij* begonnen. Het is het mooiste wat ik heb gemaakt. Ik wilde niet het risico lopen dat dit boek ook genegeerd zou worden. Ik wilde dat het serieus genomen zou worden als het werk van een volwassen auteur.’ Dat lukte, *NRC*-recensent Thomas de Veen gaf het boek vijf sterren: ‘Een fantasy-achtige legende, die soms aanvoelt als een Griekse mythe, dan weer als een middeleeuwse ridderklucht, een sprookje of een Jeroen Bosch-tafereel. *De harpij* is tegelijk zo rijp en doordacht en doet zo’n waanzinnig grote greep, dat je wel van ‘volledig’ kunt spreken – een ander zou met dit materiaal een oeuvre kunnen vullen.’ [EG]

De harpij, A.N. Ryst. Querido, € 24,50

Een boektrailer maken

Een traditionele boekbespreking vanaf papier is zó 2013. Uitgevers maken er al jaren gebruik van om een boek op een spannende manier onder de aandacht te brengen en voor scholieren vormt het een creatieve uitdaging bij uitstek om iets met boeken te doen: de boektrailer, een filmpje van een paar minuten dat inhoud en sfeer van een boek verbeeldt. Op een website als boektrailer.nl kun je er ‘al’ vanaf € 250,- een bestellen, maar voor wie zelf goedkoper aan de slag wil, is er nu een mooi en handig filmpje met aanwijzingen voor het maken van je eigen boektrailer. Het filmpje ‘Zo maak je een boektrailer’ is ontwikkeld door MovieZone, de educatieve tak van EYE Film Museum Amsterdam. Op hun website moviezone.nl en op YouTube is het filmpje, dat zelf veel wegheeft van zo’n trailer, te vinden. Aan de hand van het Nederland Leest-boek *Een vlucht regenwulpen* van Maarten ‘t Hart, leiden leerlingen de kijker in vierenhalf minuten stapsgewijs door het proces. [EG] nederlandleest.nl

moviezone.nl, nederlandleest.nl

Wolkers op toneel

‘Wie wil er niet de perzik van onsterfelijkheid stelen. Onder een fluweelzacht velletje zit het voor eeuwig dorstlessende vruchtvlies dat om de pit een donkerrood hart heeft als een bloem.’ Bloemrijke woorden uit Jan Wolkers’ roman *De perzik van onsterfelijkheid* (1980), over een dag – de laatste – uit het leven van een bejaarde verzetsheld. Het is een dag vol slopende banaliteiten, een zoektocht als de film van ‘s mans leven: een versleten overblijfsel van de idealen waarvoor hij vroeger in het verzet streed. Wolkers’ verhaal over vergankelijkheid en de onontkoombaarheid van de dood inspireerde de Haarlemse theatermaker Rieks Swarte tot een nieuwe toneelvoorstelling: ‘We willen juist de jeugd van nu aanspreken, door verbanden en contrasten te laten zien tussen hun idealen, die van mijn generatie die jong was in de jaren tachtig, en de idealen van oudere generaties, uit de tijd van de verheffing van de arbeiders en daarna het verzet. Toch blijft Wolkers’ verhaal de hoofdmoot.’ Met: Ali Çifteri, Margje Wittermans en Hendrik Walther. De première is gepland op 13 mei in de Toneelschuur in Haarlem. [EG]

rieksswarte.nl, detoneelschuur.nl

BoekStart maakt baby's slimmer

Voorlezen is goed voor peuters en kleuters, dat weten de meeste ouders wel. Maar is het nodig om hier al mee te beginnen in de babytijd? Loont het om baby's voor te lezen? Aan de Universiteit Leiden werd de afgelopen jaren wetenschappelijk onderzoek gedaan naar het effect van een leesbevorderingsprogramma bij baby's. De resultaten zijn veelbelovend; BoekStart maakt baby's slimmer!

DOOR ESTHER SMID

Is het BoekStartkoffertje aanleiding om meer te gaan voorlezen aan kinderen van nul tot twee jaar? En gaan kinderen door een vroege start met voorlezen meer taal beheersen? Die vragen stonden centraal bij het onderzoek dat Heleen van den Berg uitvoerde onder ouders van baby's. Van den Berg, afgestudeerd aan de Universiteit Leiden in de Pedagogische Wetenschappen, met als specialisatie Leerproblemen, begon in oktober 2010 aan haar promotieonderzoek naar de effecten van BoekStart. 480 ouders uit het hele land die het gratis BoekStartkoffertje ophaalden bij de Bibliotheek, werden in het onderzoek vergeleken met 302 ouders uit gemeenten waar BoekStart nog niet was geïntroduceerd. Van den Berg: 'In beide groepen zitten natuurlijk ouders die hun baby sowieso voorlezen. Misschien vooral in de groep die het BoekStartkoffertje heeft afgehaald. Effecten van BoekStart worden daarom gemakkelijk te groot ingeschat. Daar hebben we rekening mee gehouden bij het bepalen van de effecten van BoekStart op de taalontwikkeling van baby's.'

Strafpunten

Van den Berg nam drie keer een online vragenlijst af bij ouders. De baby's waren bij het eerste meetmoment ongeveer acht maanden oud. Ouders antwoordden hoe vaak ze rijmpjes opzeggen, verhaaltjes vertellen, apps gebruiken, televisiekijken, liedjes zingen en voorlezen. Omdat ze weten dat voorlezen belangrijk is, zullen ze geneigd zijn te zeggen dat ze dat veel doen. 'Daarom hebben we ook op een andere manier getest of ze inderdaad voorlezen,' aldus Van den Berg. 'Ouders kregen online-lijsten met afbeeldingen van boekjes en moesten aangeven met welke boekjes ze bekend zijn. Om te voorkomen dat zomaar wat aankruisen een hoge score oplevert, staan in de lijst ook niet-bestaande boekjes die strafpunten opleveren. BoekStart-ouders scoorden beter op deze test; zij waren meer gaan voorlezen.'

FOTO'S JAMIEK DAM

Bij de tweede en derde meting, rond de 15 en 22 maanden, is vooral gevraagd naar de taalontwikkeling. Van den Berg: 'We gebruikten hiervoor een woordenlijst waarbij ouders moesten aangeven welke woorden hun kind begrijpt en welke het al gebruikt. De resultaten werden vergeleken met een test die de onderzoekers bij een klein deel van de kinderen thuis afnamen. Daaruit bleek dat de woordenlijst een goede manier is om iets te weten te komen over de taalontwikkeling van baby's: onze observaties kwamen overeen met wat ouders rapporteren.'

Extra gevoelig

Kinderen die van jongs af aan worden voorgelezen, ontwikkelen daadwerkelijk een voorsprong op het gebied van taal- en leesvaardigheid. Van den Berg: 'Verschillen in woordenschat als gevolg van BoekStart zijn al meetbaar als kinderen pas vijftien maanden oud zijn. Daarna worden de verschillen alleen maar groter. Bij kinderen met een moeilijk temperament, die bijvoorbeeld vaak huilen tijdens het eten, wassen en spelen, is het effect op de taalontwikkeling nóg groter. Het lijkt erop dat die kinderen extra gevoelig zijn voor voorlezen en dus ook voor BoekStart.'

Bovendien blijkt uit het onderzoek dat bibliotheken een rol vervullen als expertisecentrum. Meer dan de helft van de BoekStart-ouders bezoekt minstens eens per maand de Bibliotheek als hun baby ongeveer acht maanden oud is. 'Als gevolg daarvan gaan ouders hun baby meer voorlezen,' concludeert Van den Berg. 'Ook de BoekStart-ouders van de temperamentvolle kinderen lezen meer voor, ondanks negatieve reacties van hun kind.'

Slimmere baby's

Omdat baby's nog niet goed begrijpen wat je zegt en niet verbaal kunnen reageren, denken veel ouders, ook hoger opgeleide, wellicht dat het geen zin heeft om al aan baby's voor te lezen. Dit onderzoek toont juist aan dat baby's hun woordenschat sneller uitbreiden als ouders vroeg beginnen met voorlezen. BoekStart maakt ouders ervan bewust dat ook baby's veel kunnen leren, door te wijzen naar plaatjes in een boek, details te benoemen en de illustraties te voorzien van verder commentaar. Van den Berg benadrukt het nog maar eens: 'Leesbevorderingsprogramma BoekStart heeft een positief effect op de taalontwikkeling van baby's via het voorleesgedrag van ouders. Het gratis BoekStartkoffertje maakt baby's slimmer. En het is ook nog eens een heel leuk koffertje. Veel ouders gebruiken het als logeerkoffertje. Prima natuurlijk, maar ik hoop wel dat er dan ook een boekje in meegaat!' ●●●

Wat is BoekStart?

BoekStart is een leesbevorderingsprogramma om voorlezen aan jonge kinderen te bevorderen. Het programma werd in 2008 geïnitieerd vanuit de Bibliotheek, daarbij werden gemeenten, consultatiebureaus, kinderopvang en boekhandels actief betrokken. Ouders ontvangen een uitnodiging om bij de plaatselijke bibliotheek een gratis BoekStartkoffertje op te halen met daarin een informatiefolder, een aantal babyboekjes en een cd met rijmpjes en versjes. Ook hoort er een gratis bibliotheek-lidmaatschap voor de baby bij. Bij alle deelnemende Bibliotheken (inmiddels 99 procent) is een speciale medewerker opgeleid om ouders te adviseren over geschikte boeken voor baby's en peuters. BoekStart is ontwikkeld door Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken en is onderdeel van het programma Kunst van Lezen.

‘Als je bent opgegroeid met de geur van boeken raak je dat nooit meer kwijt’

Hoewel hij tegenwoordig vooral columns en korte verhalen leest – ‘theater en televisie maken verdraagt zich slecht met dikke boeken lezen’ – is cabaretier Erik van Muiswinkel een boekenman. Niet toevallig duikt Flipje van Tiel op in *Schettino!*, de bekroonde voorstelling waarmee hij nog tot eind januari door het land toert.

DOOR JOUKJE AKVELD

Nico van Suchtelen

‘Als kind was ik een boekenjongetje, maar dan wel vooral via de bibliotheek. Ik kom niet echt uit een cultureel gezin. In het rijtjeshuis in Haarlem waar ik opgroeide stond het vaste plankje stoffige boeken: Jan den Hartog, de versjes van Toon Hermans, *Baedeker voor de vrouw* en een of andere rare encyclopedie. Een kieskeurige lezer was ik niet, ik las alles wat op mijn pad kwam. Van historische romans tot Leon Uris’ *Exodus* over de stichting van de staat Israël. Toen ik een jaar of vijftien was vond ik dat ik boeken moest gaan kopen. Dat deed ik ook. De vrolijke seksverhalen van Heere Heeresma,

de brieven van Gerard Reve. Mijn grootouders hadden een houten boekenmolen. Die heb ik meegenomen naar m’n eerste studentenkamer in Amsterdam. Soms bleek een aankoop trouwens te berusten op een misverstand. Zo hield ik in die tijd nogal van het werk van Komrij. Die kwam, in het kader van de “Grote Wereldliteratuur”, met het volgende rijtje: Goethe, Dante, Nico van Suchtelen. Nico van Suchtelen... ik had nog nooit van hem gehoord, maar een geheimtip van Komrij moest ik natuurlijk lezen. Bij De Slegte vond ik zijn verzameld werk voor 22 gulden. Ik heb het direct gekocht. Thuis ontdekte ik dat het allemaal ironie was geweest: Van Suchtelen bleek een goedmoedige flutschrijver.’

Gödel, Escher, Bach

‘We leven en lezen in een tijd van schermen, maar als je bent opgegroeid met de geur en het gevoel van boeken raak je dat nooit meer kwijt. Al veertig jaar ben ik non-stop geïnteresseerd in boeken, dan loopt zo’n verzameling op den duur uit de hand. Zijn je antennes eenmaal op boeken afgesteld dan komen ze van alle kanten op je af. Ik ben niet zo erg als

1961 geboren in Eemnes | 1980-1985 studie Nederlands Amsterdam
 | 1982-1984 redacteur studentenblad *Propria Cures* | 1985 wint
 Leids Cabaret Festival met cabaretgroep Zak & As | 1986 wordt
 redactielid van tv-programma *RUR*. Werkte sindsdien mee aan een
 groot aantal (satirische) tv-programma's, waaronder *Ook dat nog*,
Spijkers met koppen, *Studio Spaan* | 1997-2009 Cabaretduo met
 Diederik van Vleuten | 1998-heden Hoofdpiet *Sinterklaasjournaal*
 | 2010 *Gedoog, hoop & liefde*, oudejaarsconference met andere ca-
 baretiers | 2011 eerste soloprogramma 4-8-'61 | 2012 *Het eerlijke*
verhaal, oudejaarsconference met andere cabaretiers | 2013 twee-
 de soloprogramma *Schettino!* | 2014 wint met *Schettino!* de Poeli-
 finario voor het beste cabaretprogramma | 2014 *Cojones*, satirisch
 tv-programma met onder meer Thomas van Luyn en Mike Boddé

Martin Ros – zijn huis stond zo stampvol boeken dat het moest worden ontruimd door de brandweer – maar ik ben wel een gretige lezer en verzamelaar. Ik vermoed dat ik zo'n drie- tot vierduizend titels heb staan. Dubbele rijen in de boekenkast, overal torens. Binnenkort verhuizen we naar een kleiner huis, dan wil ik de helft kwijt. Boeken die ik de afgelopen tien jaar niet heb gelezen en die ik de komende jaren ook niet denk op te pakken gaan naar de kringloopwinkel. Met dat criterium komen meteen de twijfelgevallen. Want wat doe ik met *The Secret History* van Donna Tartt? Daar heb ik goede herinneringen aan, maar ga ik het nog eens lezen? Als dat zo is dan is het ook makkelijk als e-book te verkrijgen. Weg dus, net als Oliver Sacks en Bill Bryson. Wat wel mee gaat: een stuk of zes boeken van Gerard Reve, alles van zijn broer Karel, veel non-fictie, de complete serie *Kuifjes* en *Asterixen*. *Gödel, Escher, Bach* van Douglas R. Hofstadter was een klassieker in mijn studententijd, een onorthodox boek over hoe ons brein werkt. Ik heb er een hard hoofd in dat daar een e-book van is. Mee dus. Net als alle boeken waar knipsels in zitten, die zijn een *part of your life*.

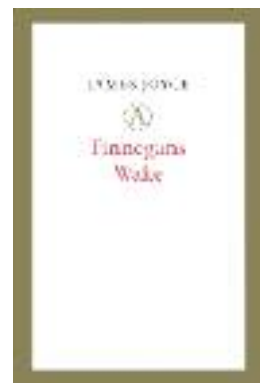
Harry Potter

'In het nieuwe huis komen twee planken met kinderboeken. Best veel als je bedenkt dat elke plank moet worden bevochten. Je hoopt dat je kinderen die boeken later willen erven, hoewel mijn drie kinderen nog geen signalen in die richting hebben gegeven. Wat er op die plank komt? *Nils Holgersson*,

Andersen, *Het beest met de achternaam* – sowieso een forse verzameling Annie M.G. Schmidt. Ik houd erg van "Hendrik Haan" en van haar sprookjes: "Roel-met-gevoel", "De diepvriesdames". Verder: Flipje van Tiel in verschillende vormen. In mijn laatste voorstelling heb ik een stuk aan hem gewijd, als kind heeft hij een diepe indruk op me gemaakt. Ook belangrijk: de eerste drukken van Harry Potter. Ik werd al vroeg op de serie attent gemaakt door mijn boekhandelaarster van De Vries in Haarlem, ze was benieuwd wat ik ervan vond. Vrij snel daarna ontplofte het. Uitgeverij De Harmonie vroeg me het feest rond de verschijning van het tweede deel te presenteren en vanaf dat moment zat ik in de Potterkaartenbak. Barend & Van Dorp hebben me nog eens uitgenodigd om in hun programma uit te komen leggen waarom die boeken ook interessant zijn voor volwassenen. Je kunt van alles van Harry Potter vinden – dat de schrijfster uit allerlei genres heeft gepikt, dat ze geen groot stilist is – maar ik ben enthousiast. Rowling is een fenomenale plotbouwer. En ze mag dan schatplichtig zijn aan Tolkien, Rowling is zo veel leuker. Zoals Annie M.G. Schmidt veel geestiger is dan Andersen aan wie ze zegt veel te hebben ontleend. In de gedundrukte bundel van Schmidts werk vond ik het gedicht "Ordelijk": "Mijn kast is opgeruimd / en nu nog even – / dat had ik steeds verzuimd – / mijn leven." Dat vond ik zo herkenbaar, in die fase zit ik ook.'

Henkes & Bindervoet

'Ik kijk graag bij mensen in hun boekenkast. Taalhistoricus Ewoud Sanders heeft een huis vol taalkasten, James Joycevertalers Robbert-Jan Henkes en Erik Bindervoet hebben een hele kast met studies over *Finnegans Wake*. Ik ben een groot liefhebber van het werk van die twee. Hun boeken verschijnen bij De Harmonie, eigenlijk houd ik van alles wat daar verschijnt. Uitgever Jaco Groot publiceert alleen wat hij echt mooi vindt. Dat lijkt vanzelfsprekend voor een uitgever, maar in een wereld waar marketeers de dienst uitmaken is het dat allang niet meer. Ian McEwan is een ontdekking van Jaco, Harry Potter ook. De boekenmolen van mijn grootouders staat tegenwoordig bij De Harmonie op Jaco's kamer. Als ik op de uitgeverij ben, kijk ik altijd even hoe hij erbij staat. Hij verkeert in goed gezelschap: in een andere hoek staat de trans-Atlantische scheepskist van Stan Laurel uit 1947.'

VAN POTLOOD NAAR KLEUR

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN LINDE FAAS – In hartje Zeist, tussen kasten en tafels van steigerhout, staat de tekentafel van Linde Faas. Pas verhuisd uit Utrecht, terug in haar geboorteplaats, werkt ze tussen onuitgepakte dozen aan illustraties voor een nieuw boek. ‘Als kind zat ik al helemaal in mijn fantasiewereldje.’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Boeken waren er weinig in haar jeugd, Linde Faas was een echt buitenkind. ‘We hadden een huis van meer dan honderd jaar oud, overal verzon ik verhalen bij. Soms speelde de oude zwarte potkachel een rol, soms veranderde een bosje in de tuin in een gigantisch uitgestrekt woud. Ik kon daar helemaal in opgaan.’ Die fantasie bewoog Faas ertoe om naar de kunstacademie te gaan. Ze studeerde cum laude af bij de studierichting animatie met *Volgens de vogels*, een handgetekende film van vijfenhalve minuut, waarmee ze veelvuldig in de prijzen viel op internationale animatiefilmfestivals. Na haar afstuderen durfde Faas zich niet direct aan een groot project te verbinden. ‘Animatie is zoveel werk. Daarbij houd ik niet van werken op de computer. Dat wordt snel gestroomlijnd. Ik wil graag een handschrift blijven zien.’

Magisch en springerig

Een uitnodiging van Lemniscaat bood een nieuw perspectief. ‘Om twaalf uur ’s nachts kreeg ik een mailtje, of ik hun uitgeverij kende? Ik voelde me erg aangetrokken tot het fonds – dat ambachtelijke past wel bij mij. Maar ik had nooit gedacht dat ze mij zomaar zouden benaderen! Ik dacht dat vrienden een grap met me uithaalden.’ Na een oriënterend gesprek werd Faas gevraagd om een boek van debutant Pieter Koolwijk te illustreren. De ommezwaai was wel even wennen. ‘Ik was gewend alles met potlood te doen. Bij *Vlo en Stiel* wilde ik het magische en springerige, het Pippi Langkousachtige, erin krijgen. Ik heb me uitgeleefd met felle kleuren. Het was een ontdekking dat ik dat kon.’

Naaldboombossen

Constanten in haar werk zijn verbeeldingskracht, een sprookjesachtige sfeer en de natuur. Faas voelt zich sterk aangetrokken tot de Scandinavische traditie. Boven haar tekentafel hang een tekening van John Bauer, van het meisje Tuvstarr dat weemoedig in een bosmeer kijkt. ‘Prachtig. En zo typisch Zweeds,’ vindt Faas. Dat opgaan in een volstrekt eigen universum herkent ze ook in het werk van Shaun Tan, bijvoorbeeld in *Regels van de zomer*. ‘Dat je met broers zo’n heel eigen belevingswereld kan scheppen, dat spreekt me enorm aan.’ In de zomers trekt Faas met haar vriend, die als marinebioloog walvissen bestudeert, in een camperbusje naar Noorwegen. ‘Je kunt daar nog uren lopen of rijden zonder dat je iemand tegenkomt. Alles is zo wild en uitgestrekt.’ Groene heuvels, onheilspellende naaldbossen, een spiegelend meer waarin de sterrenhemel weerkaatst – het is allemaal terug te vinden in de illustraties die ze maakte voor de Duitse vertalingen van *De rode prinses* en *Het sleutelkruid* van Paul Biegel. Een gedempt, geheimzinnig kleurenpalet waartegen een vlekje rood fel oplicht. Faas: ‘Meestal werk ik met (kleur)potlood en aquarelverf. Ecoline bewaar ik voor echte knalkleuren, zoals het rode haar van de prinses.’ ●●●

UIT: *Vlo en Stiel*, Pieter van Koolwijk

UIT: *Eine Geschichte für den König*, Paul Biegel

Linde Faas (Zeist, 1985) studeerde animatie aan de AKV|St.Joost, de kunstacademie van Breda. Na haar afstuderen ging ze aan de slag als animator en illustratrice. Ze debuteerde bij uitgeverij Clavis met tekeningen bij *Pierewiet sluiten? Dat nooit!* van Fabien van Kempen. Haar eerste illustratieopdracht bij uitgeverij Lemniscaat was *Vlo en Stiel* van Pieter Koolwijk (2012). Daarna volgden verschillende prenten- en leesboeken, waaronder *Troep* van Ilse Bos, dat lovende recensies kreeg. In opdracht van de Duitse uitgever van Paul Biegel maakte ze illustraties bij verschillende van zijn vertaalde titels.

WINNAAR – De Prijs voor de Beste Leesomgeving 2014 is gewonnen door het Augustinuscollege in Groningen waar het stimuleren van leesplezier, een een-op-een-benadering van leerlingen en een actieve promotie van de collectie hoog in het vaandel staan. ‘Leerlingen met leeshonger moet je voeden.’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Om scholen aan te zetten tot het investeren in een aantrekkelijke mediatheek, reiken Stichting Lezen en Passionate Bulkboek ieder jaar de Prijs voor de Beste Leesomgeving uit in een wedstrijd waarin leerlingen hun leesomgeving kunnen voordragen als kandidaat. Voor de editie van 2014 werden drie scholen genomineerd: cgs Guido de Brès in Amersfoort, het Wolfert Pro in Bergschenhoek en de cgs Augustinus in Groningen. De Prijs werd uitgereikt door Aidan Chambers tijdens de Dag van het Literatuuronderwijs op 11 november in Rotterdam.

VAN MUTS NAAR MEER

Het is druk in de mediatheek op maandagochtend. Leerlingen lopen speurend langs de tafels waarop boeken liggen uitgesteld. ‘Dat is de ‘Boekencarroussel,’ legt mediathecaris Joke Boonstra uit. ‘Een project voor 4 havo. Samen met de docenten Nederlands maak ik een selectie van titels die aanspreken bij die leeftijd. We dagen leerlingen uit om zelf verbanden tussen titels te leggen en twee boeken te lezen die thematisch verwant zijn.’

Intensief contact met leerlingen en docenten – dat is wat Boonstra, die al op jonge leeftijd begon te werken in de bibliotheek, nastreeft. Sinds vijftien jaar zwaait ze de scepter in de mediatheek van het Augustinuscollege, een transparante ruimte in het hart van het uit 1958 daterende protestants-christelijke schoolgebouw. Stalen kozijnen geven uitzicht op een mooie binnentuin, een wenteltrap biedt toegang tot de vide waar de computers staan opgesteld. De ruimte wordt intensief gebuikt, vaak door meerdere klassen tegelijk, maar het is er toch altijd rustig, vertelt Boonstra. ‘Ik doe bewust geen administratief werk achter de balie, ik probeer in de gaten te houden wat er speelt. Als ik denk: dat komt niet goed, dan spreek ik leerlingen aan en probeer ik erachter te komen wat een geschikt boek voor hen zou zijn.’

Boektrailers in de klas

Enkele jaren geleden was het Augustinuscollege pilotschool voor Vrij Lezen, een project waarover Boonstra nog altijd zeer enthousiast is. Er staat dan ook een flinke kast met populaire leesboeken voor de eersteklassers, zoals Carry Slee-titels en *Loserdagboeken*. Boonstra: ‘De brugklassers moeten altijd een boek in hun tas hebben. Tijdens de les Nederlands is vaak een vrij-leesmoment. Leerlingen mogen dan ook hun boeken omruilen.’ Ook aarzelende lezers probeert Boonstra de mediatheek in te krijgen. ‘Voor het einde van de derde schoolweek wil ik alle nieuwe leerlingen hier een keer gezien hebben. Ik ga langs in de klassen om ze uit te nodigen en zorg dat ze allemaal een pasje krijgen. Soms loop ik ook tijdens de les even binnen om een boek-trailer te laten zien. Die korte contactmomenten werken.’

Languit in de loungehoek

Intussen wacht bij de balie een groepje leerlingen op een stempel. ‘Is dat je eerste *muts*?’ vraagt Boonstra belangstellend. ‘Prima als ze dat leuk vinden,’ zegt ze even later. ‘Na vier *Dagboeken van een muts* houd ik ze aan bij de kast en zeg ik: nu wil ik dat je ook eens wat anders probeert.’ De volgende in het rijtje wil twee boeken lenen. Boonstra vraagt even door: ‘Zijn die allebei voor jou?’ Een van de titels blijkt bestemd voor een klasgenoot die een boek nodig heeft. Boonstra: ‘Nee sorry, maar dat gaan we niet doen. Stuur hem zelf maar even langs.’ Tien minuten later meldt de jongen zich met zichtbare tegenzin. Boonstra: ‘Je vriend heeft dit voor je uitgezocht, lijkt je dat leuk?’ Hij haalt zijn schouders op: ‘Ja hoor, is goed.’ Boonstra: ‘Het maakt jou niet uit wat je leest? Dan ben jij voor mij!’ Een kwartier later ligt hij languit op een fatboy in de loungehoek, verdiept in *Air Time* van Marc van Velzen. ‘Ik weet nog niet of ik het leuk vind hoor, maar ik ga het proberen.’ ●●●

Leescoördinator aanwezig?

VERNIEUWDE WEBSITE – De website leesplan.nl is overzichtelijker, completer en vooral simpeler.

DOOR JOWI SCHMITZ

Het voorbeeldleesplan op de site leesplan.nl is al even overzichtelijk als de site zelf. In een keurig rijtje staan activiteiten die een school kan ondernemen, bijvoorbeeld een kinderboekenweekbijeenkomst of het draaiboek van de kinderjury (met de werkgroep leesplezier). Achter elke activiteit staat de maand waarin hij plaatsvindt en wie de activiteit onderneemt. Het vernieuwde Leesplan.nl maakt bovendien gebruik van de databank Glds. Via de toegangspagina op Leesplan.nl krijgen gebruikers een overzicht van landelijke leesbevorderingsprojecten die ze op hun school of kinderopvanginstelling kunnen inzetten. Dát is het grote nut van Leesplan.nl: op die manier kan vrij gemakkelijk een heel jaar aan leesactiviteiten worden ingepland.

‘Het is vooral simpeler geworden,’ zegt Agnes van Montfoort van Stichting Lezen over de site. ‘Wie nu op de homepage komt, kan meteen kiezen voor een sector: primair onderwijs, voortgezet onderwijs of kinderopvang. Ook hoeft je niet meer heen en weer te klikken om alle benodigde informatie te vinden.’

Steun

Meestal komen docenten op de site terecht via hun cursus tot (voor)lees- of taalcoördinator. Scholen of instellingen die werken aan de Bibliotheek *op school* kunnen samen met de leesconsulent een Leesplan opstellen. Een helder plan heeft meerdere voordelen: het onderwijsteam van de school krijgt sneller een idee van de activiteiten en kan het plan beter steunen, het budget is eenvoudig op te stellen en er kan een inschatting worden gemaakt van de tijd die de activiteiten kosten.

Aanwezig

Een leescoördinator maakt overigens niet alleen een Leesplan, maar ook een Meerjarenplan. Daarnaast wordt er gekeken naar de specifieke methodes die een school gebruikt voor taal, technisch lezen en begrijpend/studerend lezen. Tot slot kan men een checklist maken om te kijken of aan alle voorwaarden voor het uitvoeren van de plannen is voldaan. De eerste vraag op de checklist is (en dat is een klein beetje grappig): Leescoördinator aanwezig?

Praktisch

Van Montfoort: ‘De site is een succes. Ieder jaar worden er tweeduizend Leesplannen met behulp van de site gemaakt en dat aantal groeit nog steeds. Bij het testen van de nieuwe site hebben we alleen feedback gehad van een aantal opleiders, nog niet van de eindgebruikers. Daarvoor is de site ook nog te vers. We waren tot nu toe vooral bezig met het zo optimaal mogelijk maken van de site. Dus als ik al een reactie kreeg, dan was dat bijvoorbeeld: “Dat ene knopje doet het niet.” En dat hebben we dan gerepareerd.

Wel was er bekend wat er minder goed functioneerde aan de oude site. Er stond heel veel informatie op, misschien iets te veel, en bovenal te veel theorie. Onder docenten is grote behoefte aan praktische tips. Lesplannen, boekenlijsten. Heel concreet, het liefst direct bruikbaar. Daarin voorziet de nieuwe site nu ook beter.’

Voor alle mensen die reeds gebruikmaken van het Leesplan heeft Van Montfoort nog een belangrijke mededeling: nog tot 1 januari 2015 is de oude site bereikbaar waarop ook alle oude Leesplannen staan. ‘Mocht je je oude Leesplannen willen bewaren, bewaar ze dan als een tekstdocument, of knip en plak het plan naar de nieuwe site.’ ●●●

leesplan.nl

UITGELICHT – VOORJAAR 2015

Vaders Voor Lezen leeft

Sinds de aftrap in september maken al 75 organisaties gebruik van de Vaders Voor Lezen Voorlees-service, een campagne van de Leescoalitie met als doel (groot)vaders via werkgevers te stimuleren om meer voor te lezen. Binnen al deze organisaties worden de vaders aangemoedigd om thuis vaker voor te lezen, onder andere door elke maand een nieuw speciaal geschreven digitaal verhaal te verspreiden. Ook van de boekjes uit de Voorleesservice-boekenkast wordt dankbaar gebruik gemaakt. Vaders Voor Lezen leeft bij de deelnemers! Zo interviewt aardoliebedrijf BP iedere maand een jonge papa en heeft SAB Catering meerdere organisaties enthousiast gemaakt voor de voorleesservice. Er zijn vast meer bedrijven die willen bijdragen aan geletterdheid in Nederland.

Kijk voor meer informatie op vadersvoorlezen.nl/bedrijven. Nieuwe organisaties kunnen zich aanmelden voor de (digitale) verhalen via fleur@lezenenschrijven.nl.

>>> vadersvoorlezen.nl

De Nationale Voorleesdagen

De Nationale Voorleesdagen staan weer voor de deur. Op woensdag 21 januari genieten duizenden kinderen van de aftrap: het Voorleesontbijt op school, kinderdagverblijf of bibliotheek. Tot en met 31 januari vinden in het hele land gezellige voorleesactiviteiten plaats. Wie een Voorleesontbijt, al dan niet met een bekende voorleesgast, of een andere activiteit met betrekking tot De Nationale Voorleesdagen wil organiseren, kan zich aanmelden op de website nationalevoorleesdagen.nl, waar ook in één oogopslag het overzicht is te raadplegen. Via de CPNB kunnen kinderopvangorganisaties gratis promotiepakketten inclusief feestelijke versieringen bestellen, basisscholen kunnen er terecht voor lesmateriaal, en boekwinkels voor campagnemateriaal. Om de keuze uit het overstelpende boekenaanbod te vergemakkelijken koos een jury van jeugdbibliothecarissen weer een Prentenboek TopTien die tijdens De Nationale Voorleesdagen centraal staat. Voor een interview met Philip Hopman, de illustrator van het Prentenboek van het Jaar 2015, zie pagina 12 en 13 van dit nummer.

>>> nationalevoorleesdagen.nl, cpnb.nl

Dag van de Literatuur

Meer dan 25 Nederlandstalige auteurs, aansprekende presentatoren en cabaretiers, acteurs en artiesten verdeeld over zes podia en vijftien zalen – op donderdag 5 maart 2015 vindt tussen 10.00 en 16.00 uur in de Rotterdamse Doelen de Dag van de Literatuur plaats, het grootste eendaagse literatuurfestival voor leerlingen en leerkrachten uit de bovenbouw van havo en vwo. Prominente schrijvers en dichters als Joke van Leeuwen, Oek de Jong, Ilja Leonard Pfeijffer en jonge talenten onder wie Thomas Heerma van Voss hebben al toegezegd te zullen optreden.

Leerlingen doen op de Dag van de Literatuur actief mee: ze treden op als presentator van talkshows, gaan persoonlijk in gesprek met auteurs, bezoeken workshops en verwerken hun ervaringen in een verslag. Scholen die meedoen krijgen vooraf lessuggesties die aansluiten op het curriculum.

Kaarten à € 17,50 zijn via de website te bestellen, zolang de voorraad strekt.

>>> dagvandeliteratuur.nl

FOTO FRED ERNST

Boekids Denk Dwars

Boekids, hét jeugdfestival in het Paard van Troje in Den Haag voor kinderen van vier tot en met veertien jaar en hun ouders, wordt groots aangepakt in 2015. Van 9 tot en met 15 maart kunnen kinderen naar hartenlust ontdekken, experimenteren en mooie avonturen beleven onder het thema 'Denk Dwars'. Van 9 tot en met 13 maart geven wetenschappers en schrijvers tijdens Boekids University colleges over populaire wetenschappelijke non-fictie-onderwerpen, waarna kinderen meteen zelf kunnen experimenteren in het Boekids Lab. Op zaterdagavond kunnen elfplussers genieten van een unieke combinatie van muziek, een lezing en workshops. De festivalweek wordt afgesloten met Boekids Family, de spetterende finale. Met optredens van onder anderen: Mariska Simons, Kinderen voor Kinderen, Jan Paul Schutten, Pantalone, Huis van Aristoteles, Mariken Jongman, Anna Woltz, Gerda Dendooven, Nicole de Cock, Sjoerd Kuyper en Manon Sikkels.

>>> boekids.nl